

**TATITRA MIKASIKA NY ZON'OLOMBELONA
TETO MADAGASIKARA TAMIN'NY TAONA 2014**

FAMINTINANA ANKAPOBENY

Madagasikara dia firenena demokratika miorina amin'ny lalàm-panorenana. Tontosa tamin'ny volana Oktobra sy Desambra 2013 ny fifidianana Filoham-pirenena sy solom-bavam-bahoaka voalohany hatramin'ny taona 2009 izay nakan'ny fitondrana sivily tsy voafidy sady tsy ara-dalàna ny fahefana, notarihin'Atoa Andry Rajoelina, nitàna ny toeran'ny filoha, tamin'ny alàlan'ny fanonganam-panjakana notohanana'ny miaramila. Nizotra tam-pilaminana izany fifidianana roa nisesy izany, ary tamin'ny ankapobeny dia nanaiky ireo mpanaramaso iraisam-pirenena fa nalalaka sy ara-drariny izany. Ny 25 Janoary no nanao fianianana ny filoha Filoha Hery Rajaonarimampianina, izay nandresy tamin'ny 53 isan-jaton'ny vato. Ny fotoam-pivoriania voalohany natrehan'ny Antenimieram-pirenena, izay nanomboka ny 18 Febroary, no namarana tamin'ny fomba ofisialy ilay tetezamita politika naharitra dimy taona. Zava-dehibe tokoa ny nametrahana ny fitondrana demokratika ho famaranana ilay krizy politika izay nampikatso ny fiainam-pirenena hatramin'ny fanonganam-panjakana tamin'ny taona 2009, sady nanamarika ny tanjona faratampony tamin'ny lamina tetezamita notarihin'ireo mpanelanelana nisolo tena ny Vondrona ho an'ny Fampandrosoana ny Tapany Atsimon'i Afrika na SADC. Nisy fotoana tsy voafehin'ny fitondrana ny mpitandro ny filaminana.

Anisan'ireo endrika fanitsakitsahana ny zon'olombelona nisongadina indrindra ny tsy fahafahan'ny fitondrana miantoka ny fanjakana tan-dalàna, izay nitarika fanararaotana nataon'ny mpitandro filaminana, anisan'izany ny fandatsahana ain'olona tsy arak any lalàna, sy ny fitsaram-bahoaka.

Anisan'ireo olana hafa mahakasika ny zon'olombelona ny hamafin'ny fiainana any am-ponja, indraindray mitarika fahafatesana; ny fahelan'ny fiandrasana ny fotoam-pitsarana; ny tsy-fahombiazan'ny fitsarana izay tsy tena nahaleo tena; ny fandrahonana mpanao gazety; ny fanohintohinana ny fahalalahana'ny fanehoankevitra, ny asa fanaovan-gazety sy ny fivoriana; ny kolikoly sy ny fisian'ny tsy tsimatinanota eo anivon'ny fitondrana; ny fanavakavahana ataon'ny fiarahanina sy herisetra mianjady amin'ny vehivavy ; fampijaliana ankizy ; fampanambadiana zaza tsy ampy taona ; fanavakavahana sy herisetra mianjady amin'ireo manana fahasembanana ary ny vehivavy manambady vehivavy, ireo

MADAGASIKARA

lehilahy manambady lehilahy, ireo sady manambady lehilahy no manambady vehivavy (LGBT); fanondranana olona an-tsokosoko; ary fampiasana zaza tsy ampy taona, anisan'izany ny fampiasana zaza tsy ampy taona an-tery.

Nisy fotoana tsy nandray fepetra ny fitondrana hanenjehana araka ny lalàna na hanasaziana ireo tompon'andraikitra nanararao-pahefana, ary mbola olana hatrany ny tsimatinamanota.

Fizarana 1 Fanajana ny maha-olombelona, anisan'izany ny fahalahahana manoloana ny:

a. Fandatsahana aina tsy misy porofo na tsy manara-dalàna

Na dia tsy nisy antontan'isa ofisialy aza, dia nisy tatitra maro nilaza fa nahavanona fandatsahana aina tsy misy porofo na tsy manara-dalàna ny mpitandro filaminana, nandritra ny fanenjehana sy fisamborana olon-dratsy. [Ny ankamaroan'ireo](#) fandatsahan'aina ireo dia nitranga nandritra ny hetsiky ny mpitandro filaminana hamongorana ny halatr'omby nataon'ny jiolahy mitam-basy tany amin'ny faritra atsimo andrefan'ny nosy. Indraindray dia nirotsaka nanampy ny fitondrana hamongotra ny halatr'omby ny mponina ary nanjary tompon'antoka tamin'ny famonoana dahalo; indraindray izy ireo no nifanehatra tamin'ny ny mpitandro filaminana na nifanehitra teo amin'ny samy mponina.

Ny 2 Febroary tany Vangaindrano, dia voalaza fa nisy zandary niaraka tamin'ny mponina nitifitra ka nahafaty olona niisa 15 nahiana ho dahalo, nandritra ny fifanandrinana am-basy. Ireo olona nahiana ireo dia voalaza fa mpikambana tamin'ny andian-jiolahy nandroba tanàna tsy lavitra teo. Nisy ihany koa mponina ambanivohitra roa namoy ny ainy tao anatin'izany fifanandrinana izany.

Ny 21 May, taorian'ny fifanandrinana mafy teo amin'ny tanàna kely izay nitarika famoizana aina maro tao amin'ny kaominina ambanivohitr'i Maromby, dia nisy ny fanambarana avy amin'ny fiadidiana ny Repoblika mikasika ny nanombohana ny "Coup d'Arret," hetsika ara-piarovana nataon'ny Zandariamriam-pirenena hamongorana ny halatr'omby tany amin'ny faritra atsimo andrefana. Hatrany amin'ny volana Novambra dia nahatarika dahalo niisa 4.000 ny Coup d'Arret, hilavo lefona teo antrehan'ny manam-pahefana. Nisy tatitra sasany fa nanitsakitsaka ny zon'olombelona ny mpitandro filaminana nandritra io hetsika io. Tamin'ny volana Jolay dia nisy zandary iray voalaza fa naverina taty andrenivohitra rehefa nampangain'ny mponina ho nanitsakitsaka ny zon'olombelona,

MADAGASIKARA

anisan'izany fandatsahana ain'olona amin'ny fomba tsy ara-dalàna. Tsy nazava hoe inona no sazy nomena azy tamin'izany.

Fotoana fohy taorian'ny nanaovany fianianan tamin'ny volana Janoary, dia samy noravan'ny Filoha Rajaonarimampianina ny Force d'Intervention Spéciale (FIS) sy ny Direction de la Sécurité du Territoire (DST), roa tamin'ireo vondron-tafika teo ambany fifehezana mivant'an'Atoa Rajoelina, izay nihazona ny toeran'ny Filoham-pirenena, ary voampanga ho nanitsakitsaka ny zon'olombelona nandritra ny fitondrana tetezamita. Na dia teo aza ny antso nataon'ny firenena maro hanaovana fanadihadiana tsy miankina mikasika ny fanitsakitsahana zon'olombelona voalaza fa nataon'ny FIS nandritra ny Operation Tandroka tamin'ny taona 2012 hamongorana ny halatr'omby tany atsimo, dia tsy navoakan'ny manam-pahefana ny vokatry ny fanadihadiana anatiny mikasika ny fanararaotam-pahefana nataon'ny mpikambana tao amin'ny FIS, ary tsy nazava hoe hatraiza ny fandraisana andraikitra notakiana tamin'ireo nahavanona izany.

b. Fanjavonana

Tsy nisy tatitra nilaza fisamborana na fakàna an-keriny noho ny antony ara-politika nandritra ny taona.

c. Fampijaliana sy fampijaliana na sazy hafa maneho habibiana, manetry ny hasina maha-olona na manetry ny maha-olombelona

Voalaza ao amin'ny lalàm-panorenana sy ny lalàna fa tsy azo atao ny manohintohina ny vatana sy fahasalaman'ny olombelona na izany aza anefa, nisy gadra sasany izay nampiharan'ny mpitandro filaminana herisetra ara-batana sy aratsaina, anisan'izany fampijaliana, araka ny tatity ny fikambanana tsy miankina (ONG) sy ny mpanao gazety.

Nampiasain'ny mpitandro filaminana ny daroka, fanolanana ary fanimbana fanànana ho fanasaziana ireo nambara fa nahavanon-keloka na ho fanerena olona tsotra izao. Nisy mpitandro filaminana tsy am-perin'asa no mamo ka nandratra olon-tsotra.

Ohatra, ny 1 Janoary tany Miandrivazo, mpitandro filaminana roa lahy no voalaza fa niditra tao amin'ny trano fisotroana ary nitifitra ny mpiasa tao. Nodimandry vokatry ny ratra nahazo azy ny iray tamin'ireo niharan-doza, vehivavy iray 31 taona. Araka ny tatitra avy amin'ny mpanao gazety dia nenjehin'ny vahoaka ireo mpitandro filaminana roa lahy ary novonoiny ny iray tamin'izy ireo.

MADAGASIKARA

Nisy koa ny fifanandrinana tany amin'ny faritra atsimo, teo amin'ny mponina ambanivohitra, ny mpitandro filaminana ary dahalo, izay nitarika fahafatesana, faharatrana, ary ny fandoroana faobe ny tanàna kely nataon'ny mponina sasany (jereo ny Fizarana 6).

Fiainana any anatin'ny fonja sy toerana fitànanana olo-meloka

Henjana sy mety hitarika fahafatesana hatrany ny hasarotry ny fiainana any amponja noho ny sakafotsy zarizary, fahateren'ny fonja, toeram-pidiovana tsy zarizary ary fitsaboana ara-pahasalamana tsy tomombana.

Foto-drafitr'asa: Tany amin'ny volana Desambra 2013, ireo fonja miisa 82 manerana ny firenena dia nahitana gadra manodidina ny 20.000, ka vehivavy ny 793, zazalahy niisa 496 ary zazavavy nahatratra 32; izany hoe saika avo roa heny nohon'ny 10.300 tokony ho zakany. Indraindray dia tafaraka amin'ny voafonja rehetra ireo mbola tsy ampy taona, ary nisy zazakely tsy mbola mianatra no niaraka tamin-dreniny tany am-ponja. Natambatry ny manam-pahefana ihany koa ireo miandry ny fotoam-pitsarana azy sy ny gadra efa voaheloka.

Olana goavana ny fihoaran'ny isan'ny voafonja noho ny fahosan'ny rafi-pitsarana ary ny tsy fahatomombananan'ny foto-drafitrassa any am-ponja. Ohatra, maherin'ny 3.000 ny isan'ireo voatana ao Antanimora, izany hoe avo roa heny amin'ny isa natao ho zakany. Nisy fonja iray aza nahitana gadra nihoatra ny avo valo heny amin'ny isa tokony ho zakany. Mbola olana nanerana ny firenena ny fahelan'ny fihazonana am-ponja mandra-piandry fitsarana.

Araka ny fanadihadiana tamin'ny taona 2012 nataon'ny Handicap International, dia ny 70 isan-jaton'ny voafonja tany amin'ireo fonja telo lehibe indrindra--Vatomandry, Toamasina ary Tolinary, no niharan'ny harerahan-tsaina lalina vokatry ny hasarotry ny fiainana any am-ponja. Araka ny tranga maro voarakitra antsuratra, dia ny aretina no vokatra voalohany mivantana nentin'ny fahafenoan'ny fonja tafahoatra, ny tsy fisian'ny fahadiovana sy ny fitsaboana ara-pahasalamana, ary ny tsy fanjarian'ny sakafotsy. Araka ny voalazan'ilay fanadihadiana, dia ny 64 isan-jaton'ireo voafonja no nilaza fa "matetika no mahatsiaro noana." Ny tsy fahampian-tsakafo, izay nahakasika ny roa am-pahatelon'ny voafonja any amin'ny fonja sasany, no antom-pahafatesana mateti-pitranga indrindra. Ny sakafotsy farafahakeliny homena ny voafonja isan'andro (matetika mangahazo maina na vary 750g) dia tsy misy indraindray, mazàna noho ny fihenana goavana teo amin'ny teti-bola ho an'ny fonja nandritra ny taona. Matetika ny fianakaviana sy

MADAGASIKARA

fikambanana tsy miankina no niezaka nameno ny sakafio isan'andro ho an'ny voafonja sasany.

Tsy fantatra ny tontalin'ny isan'ny fahafatesana tany am-ponja nandritra ny taona. Nilaza ireo fikambanana tsy miankina sy ny mpanao gazety fa mihoatra lavitra noho ny fantatra ny isan'ireo namoy ny ainy tany am-ponja. Tsy toy ny tamin'ny taon-dasa anefa, fa tsy nisy tatitra mikasika mpiambina fonja nitifitra ka nahafaty voafonja nitady hitsoaka.

Noho ny fiharatsian'ny foto-draftrasan'ny fonja -- toy ny tsy fahampian'ny fitaovana fidiovana sy ny rano madio -- dia maro no voan'ny aretina isan-karazany sy voakaikitry ny bibikely. Voafetra ny fahazoana fitsaboana ara-pahasalamana, indrindra ho an'ireo voafonja any Tsiafahy, ilay fonja tsara ambina indrindra eo amin'ny firenena. Tsy tomombana, ary zara fa misy aza, ny fitaovana fampidirana rivotra madio, fanazavana, na fifehezana ny mari-pàna tany amin'ireo fonja.

Fitantanana: Tsy manara-penitra ny firaketana ireo antontan-taratasy momba ny fonja, sady tsy nisy fiaraha-miasa tamin'ny polisy sy mpitandro filaminana ara-pitsarana. Tsy nisy tatitra mikasika ny fisiana na tsy fisiana vahaolana hafa noraisin'ny manam-pahefana ho solon'ny fampidirana am-ponja ho an'ireo nahavita heloka tsy mahery setra. Tsy nisy lalana mamaritra ny asan'ny mpanelanelana misolo tena gadra na voafonja. Na dia misy aza lamina ofisialy hanaovana fitarainana mikasika ny tsy fanajana ny hasina maha-olombelona manoloana ny manam-pahefana ara-pitsarana, dia voafonja vitsy no nampiasa azy io noho ny tahotra ny valifaty. Nisy tompon'andriakitra tao amin'ny Ministeran'ny Fitsarana nanao fisafoana tampoka. Nomen'ireo mpitandro filaminana alalana ireo gadra sy voafonja hotsidihan'ireo havany sy haneho sy hanaraka ny finoany. Voalaza fa azo natao ihany koa ny mitsidika ivelan'ny fotoana voafaritra raha toa ny mpiambina fonja ka omena tsolotra. Nisy fikambanana tsy miankina nitatitra fa mety hahazoana tombontsoa tsotsotra ny tsolotra, toy ny famelana ny fianakaviana hitondra sakafio ho an'ny gadra.

Fanaraha-maso tsy miankina: Tamin'ny ankapobeny dia omen'ny fanjakana alàlana hanao fanaraha-maso mahaleotena ny fiainana any am-ponja ny Komity Iraisam-pirenен'ny Vokovoko Mena (CICR), ny fikambanana tsy miankina maro, ary ny misiona diplomatika sasany. Ny CICR dia nanao fitsidihana tany amin'ny tsirairay avy tamin'ireo fonja lehibe indrindra manerana ny nosy nandritra ny taona, sady niresaka tamin'ireo voafonja, araka ny fomba fiasa mifehy azy. Neken'ny Fitondrana ny fitsidihana'ny CICR voafonja miandry fotoam-pitsarana sy ireo notanana am-ponja vonjimaika, ho an'ny fanaraha-maso.

MADAGASIKARA

Fivoarana tsapa: Niara-niasa tamin'ny CICR ny tompon'andraikitra arapahasalamana sasany ka nandray anjara tamin'ny hetsika hamongorana ny pesta any am-ponja, nandray fepetra hifehezana io aretina io ary nanao fitiliana voalavo tany amin'ny fonja maro, taorian'ny nisian'ny pesta tany amin'ny faritra maro manerana ny nosy.

d. Fisamborana na fihazonana am-ponja tsy misy porofo

Voararan'ny lalàm-panorenana sy ny lalàna ny fisamborana sy fihazonana am-ponja tsy misy porofo; na izany aza anefa, nisy fotoana tsy nanajan'ny manampahefana ireo fepetra ireo teo amin'ny tranga andavanandro. Nisambotra olona tamina fiampangana manjavozavo ireo mpitandro filaminana, ary nohazoniny ela tsy nisy fitsarana ireo olona nahiahiana ho nahavita heloka.

Anjara asan'ny polisy sy ny mpitandro ny filaminana

Ny polisim-pirenena, teo ambany fahefan'ny Ministeran'ny Atitany, no niantoka ny fitandroana ny fandriam-pahalemana sy ny lalàna tany an-tanàn-dehibe. Ny zandarimaria, teo ambanin'ny Ministeran'ny Fiarovam-pirenena kosa, no niantoka ny fitandroana ny fandriam-pahalemana sy ny lalàna tany ambanivohitra. Tamin'ny volana Janoary dia noravan'ny Filoha Rajaonarimampianina ny FIS sy ny DST, vondron-tafika roa izay voalaza fa voarohirohy tamin'ny fanitsakitsahana zon'olombelona nandritra ny fitondrana tetezamita (jereo ny Fizarana 1.a.).

Tsy voafehin'ny fitondrana ny olana mahakasika ny fanjakana tan-dalàna tany amin'ny faritra ivelan'ny renivohitra. Tsy nahavita nisakana sy nandray fepetra manoloana ireo herisetra teo anivon'ny fiaraha-monina ny mpitandro filaminana, indrindra tany ambanivohitra (jereo ny fizarana 1.a. sy 6).

Tsy nanana rafitra mahomby hanaraha-maso, na hanao fanadihadiana mikasika mpitandro filaminana ny fitondrana, ary mbola olana ny fisian'ny tsimatinanota. Azon'izay niharana'ny tsy rariny atao ny manao fitarainana any amin'ny fitsarana nefo no mba nisy nanao fitarainana toa izany.

Manan-jò hiaro ny fananany sy ny filaminam-bahoaka ao anatiny ny tanàna kely tsirairay araka ny lalàna. Nampiharina tany amin'ny tanàna madinika sasany ny fitsarana tsy ofisialy najoron'ny fiaraha-monina, nantsoina hoe « Dina », mba hitsarana ny ady heloka tsotra eo amin'ny samy tanàna madinika, mikasika ny halatr'omby ohatra. Na dia ny dina aza no hany endrika fanjakana sy fampiharan-

MADAGASIKARA

dalàna tany amin'ny tanàna sasany sy ireo faritra lavitra, dia henjana loatra ny sazy matetika sady tsy ialohavan'ny fitsarana tsy miangatra. Anisan'ny sazy nampiharina taloha ny fanapahan-doha, saingy tato ho ato dia matetika kokoa ny fandroahana ilay nahavanon-keloka tsy hahazo hanitsaka ny distrika nanaovany ilay heloka.

Ny Ministeran'ny Fitsarana, izay niara-niasa tamin'ny Fandaharan'ny Firenena Mikambana ho an'ny fampandrosoana (PNUD), dia nanome fiofanana mikasika ny zon'olombelona ho an'ny zandary, polisy sy ny miaramila.

Fomba fisamborana sy fitondrana ny voatazona am-ponja

Na dia voalazan'ny lalàna aza fa ilaina amin'ny fotoana rehetra ny didy fisamborana, ankoatry ny fisamborana taorian'ny fifanenjehana mivantana; dia matetika no nisy olona voatazon'ny manam-pahefana voaktry ny fitorian'olon-tsotra. Araka ny lalàna dia tsy maintsy ampangain'ny mpitandro filaminana na afahany ao anatin'ny 48 ora izay olona voarohirohy amin'ny heloka iray; nefà dia nisy olona notànan'ny fanjakana nandritra ny fotoana nihoatra lavitra noho izany vao nampangainy na nafahany. Manan-jò haka mpisolo vava sy hahafantatra ny heloka iampangana azy ny voampanga, ary izay tsy afaka manakarama mpisolo vava dia mahazo mpisolo vava avy amin'ny fanjakana. Maro ny olom-pirenena tsy nahafantatra izany zony izany, ary misy ireo mahafantatra saingy tsy mahasahy mangataka mpisolo vava. Manan-jo hampahafantarina ny heloka iampangana azy ny voampanga, saingy mazàna no tsy voahaja izany zo izany. Misy ny fahafahana vonjimaika, saingy matetika dia nolavin'ny mpitandro filaminana izany ho an'ireo nahavita heloka bevava. Matetika ny mpitsara no nampiasa ny "fandefasana am-ponja vonimaika" ny voampanga mandra-pitsara azy. Ny lalàna no mamaritra ny faharetan'ny fotoana iandrasana ny fotoam-pitsarana any am-ponja sy fomba fampiasana ny "fandefasana am-ponja vonimaika", anisan'izany ny fitsipika mametra ny faharetan'ny fihazonana am-ponja arakaraka ny heloka iampangana, ka amin'ny ankapobeny dia valo volana farafahaelany ho an'ny heloka bevava; na izany aza dia nisy fotoana tsy voaaja izany lalàna izany. Tamin'ny ankapobeny dia azon'ny fianakavian'ny voafonja natao avy hatrany ny namangy azy ireo; nisy anefa ny voafonja, toy ireo nohazonina tany amin'ny toerana mihataka, na ireo gadra politika, tsy dia afaka nifanerasera loatra.

Fisamborana tsy misy porofo: Nisy ny fisamborana tsy misy porofo nataon'ny mpitandro filaminana tamin'ny mpanao gazety, mpanao fihetsiketsehana sy mpanohitra ara-politika.

MADAGASIKARA

Ny 13 Oktobra dia nosamborin'ny manam-pahefana ary nohazoniny ny Filoha teo aloha Marc Ravalomanana na dia tsy nisy fiampangana mazava aza, taorian'ny nodiany an-tsokosoko avy amin'ny sesi-tany nataony tany Afrika Atsimo sy ny fanambarana nataony taorian'izay tamin'ny mpanao gazety, izay noraisin'ny fitondrana ho fihantsiana. Ho fampiharana ny voalazan'ny didy hitsivolana tamin'ny taona 1960 milaza ny andinindininy momba ny fepetra araka ny lalàna ho an'izay "miditra an-tsokosoko", dia nisy ny didy navoakan'ny Filoha nandrara an'Atoa Ravalomanana tsy hahazo hivoaka ny trano onenany tany Antsiranana, mba "ho fitandroana ny filaminam-bahoaka sy ho fiarovana ny tenany manokana". Taorian'ny fihaonana an-tampony ho an'ny fampihavanam-pirenena teo amin'ireo mpitondra fanjakana taloha sy ankehitriny, izay nokarakarain'ny Fiombonan'ny Fiangonana Kristiana eto Madagasikara tamin'ny 19 Desambra, dia naverina tao amin'ny trano fonenany ao Antananarivo Atoa Ravalomanana. Tany amin'ny fiafaran'ny taona dia mbola tsy nahazo nivoaka ny trano fonenany ihany izy, ary nitohy kosa ny fifampidinhana momba ny fampihavanana.

Nifandraika tamin'izany raharaha izany, dia voatazona am-ponja vonjimaika tany Antsiranana Atoa Jean Marc Koumba, mpiambina akaiky ny Filoha teo aloha Ravalomanana, sy mpiasa efatra tao amin'ny Aviation Civile de Madagascar (ACM), satria voalaza fa niray tsikombakomba tamin'ny fiverenan'Atoa Ravalomanana izay nampiasa fiaramanidina tsy nahazo alàlana. Nafahana vonjimaika ireo voampanga dimy lahy ireo ny 17 Desambra ary mbola niandry fotoam-pitsarana ny raharaha tany amin'ny fiafaran'ny taona.

Fiandrasana ny fotoam-pitsarana: Tamin'iny taona iny ny Ministeran'ny Fitsarana dia nitatitra fa manodidina ny 53 isan-jaton'ny voafonja rehetra no eo am-piandrasana ny fitsarana azy. Ny 60 isan-jaton'ny vehivavy voafonja, ny sy 80 isan-jaton'ny zaza tsy ampy taona voafonja dia mbola miandry ny fitsarana azy. Noho ny tsy fahatomombanan'ny fitehirizana ny antontan-taratasy, ny fahanteran'ny rafi-pitsarana izay mihazona ny olona mandra-piandry ny fotoam-pitsarana azy, ny tsy fahampian'ny isan'ny mpitsara, ny tsy fahampian'ny fitaovana, ary ny haratsin'ny lèlana mankany amin'ny faritra sasany eo amin'ny firenena, dia vao mainka nitombo ny fahelan'ny fotoana iandrasana ny fotoam-pitsarana; izay mety haharitra andro vitsivitsy hatramin'ny taona vitsivitsy. Maro ny voafonja no voatana mandritra ny fotoana maharitra noho ny sazy ambony indrindra mifandraika amin'ny fandikan-dalàna nisamborana azy.

Famotsoran-keloka: Vokatry ny fanambarana nataon'ny Filoha tamin'ny Fetimpirenena ny 26 Jona, dia voafonja niisa 2.500 no nahazo fampihenan-tsazy. Ny 800 tamin'ireo no navoaka ny fonja avy hatrany, raha nahazo fampihenan-tsazy

MADAGASIKARA

roa hatramin'ny enim-bolana kosa ny 1.700 ambiny. Nomena famotsoran-keloka ihany koa izay voafonja feno 70 taona noho miakatra ka tsy nigadra noho ny heloka bevava, saingy tsy nisy voafonja nahafeno io fepetra io noho ny efa nanomezana famotsoran-keloka nitovy tamin'izany tamin'ny taona 2013.

Nandritra ny taona ny vomiera manokana vonjimaika notendren'ny Fitsarana Tampony tamin'ny taona 2012 dia nanome famotsoran-keloka ho an'ny olona niisa 14 voarohirohy tamin'ny hetsika ara-politika teo anelanelan'ny taona 2002 sy 2009. Nolavin'io io vaomiera io kosa ny famotsoran-keloka ho an'ny olona hafa niisa 22. Io vaomiera io no tompon'andraikitra ho an'ny fanomezana famotsoran-keloka, anisan'izany ireo nasosoky ny Filan-kevitry ny Fampihavanana Malagasy, izay najoro tamin'ny taona 2012 araka ny tolo-kevitry ny tondrozotran'ny SADC hanomezana famotsoran-keloka ho an'ny olona sasantsasany voarohirohy tamin'ny hetsika ara-politika teo anelanelan'ny taona 2002 sy 2009, ankoatr'ireo nahavita heloka manosihosy ny hasina maha-olombelona, heloka nandritra ny ady, famonoana olona faobe, sy endrika ratsy hafa nisehoan'ny fanitsakitsahana ny zon'olombelona sy ireo fahafahana fototra.

e. Fandavana ny fitsarana tsy mitanila sy ampahibemaso

Voalazan'ny Lalàm-panorenana fa mahaleo tena ny fitsarana; na izany aza anefa, hita fa voabaikon'ny fahefana mpanatanteraka ny sehatra rehetra eo amin'ny fahefana mpitsara, sady mbola olana goavana ny kolikoly. nisy fotoana nahatarafana fa efa voafaritra mialoha ny ho vokatry ny fitsarana raharaha iray, ary misy fotoana tsy voahaja na nampiharina ny didy navoakan'ny fitsarana. Noho ny tsy fahampian'ny fanofanana, hoenti-manana ary mpiasa dia narefo ny fahombiazan'ny fitsarana, ary niavosa ireo raharaha tsy mbola voatsara, araka ny nambaran'ny Freedom House.

Ny fitsarana miaramila dia natokana hitsara ireo miaramila, ary nitovy amin'ny fitsarana sivily ihany ny fizotran'ny fitsarana tamin'ny ankabopeny fa saingy manam-boninahitra miaramila no "jury". Afaka mangataka ny hanafoanana ny didy nivoaka ny miaramila voampanga ary tamin'ny ankabopeny dia nitovy tamin'ny sivily ny zon'izy ireo, na dia tsy azon'ny besinimaro atrehina aza ny fotoam-pitsarana azy ireo. Mpitsara sivily, izay matetika ampian'ny "jury" ahitana manam-boninahitra miaramila, no mitarika ny fitsarana miaramila.

Fizotry ny fitsarana

MADAGASIKARA

Voalazan'ny lalàna fa heverina ho tsy meloka aloha ny voampanga; matetika anefa no natao tsinontsinona izany foto-kevitra izany. Ny voampanga dia manan-jo hampahafantarina avy hatrany ny antony anenjehana azy araka ny lalàna, ary voalazan'ny lalàna fa manan-jo hahazo mpandika teny tsy andoavam-bola izy raha ilaina izany. Ny voampanga dia manan-jo hahazo fitsarana tsy miangatra, ary tsy misy fampiandrasana tafahoatra. Na izany aza anefa dia nisy fotoana tsy nampiharan'ny manam-pahefana ireo zo ireo. Azon'ny besinimaro atrehina ny fotoam-pitsarana. Voalazan'ny lalàm-panorenana sy ny lalàna fa ny voampanga dia manan-jo hiaro tena tanteraka eo amin'ny dingan'ny fitsarana rehetra; na izany aza anefa, vitsy ny olona no nahafantatra izany zony izany, ary tsy ny voampanga rehetra no nampahafantarain'ny fanjakana ny fisian'izany zo izany. Fohy dia fohy tamin'ny ankabobeny ny fotoana nomena hiomanan'ireo voampanga tsy nangataka na tsy afaka nanakarama mpisolo vava, hanomanany ny lahateny fiarovany tena. Na dia ambaran'ny lalàna aza fa azo ampiasaina amin'ny raharaha-pitsarana rehetra ny *jury*, dia amin'ny ady mahakasika ny asa ihany no nampiasaina izy ireny. Ny voampanga dia manan-jo hanatrika ny fotoana fitsarana azy, hahafantatra ny heloka iampangana azy, hiantso sy hampifanatrika vavolombelona, ary hanolotra porofo. Tamin'ny ankabobeny dia voahaja izany zo izany raha toa nanana mpisolovava ny voampanga, nefo tsy ny voampanga rehetra no afaka naka mpisolovava. Azon'ny mpisolovava jerena ny porofo eo am- pelatan'ny fitondrana, saingy tsy manana izany zo izany ny voampanga tsy manana mpisolovava. Ny lalàna milaza ny zon'ny voampanga dia tsy milaza manokana ny amin'ny zo tsy ho azo terena hijoro ho vavolombelona na ny zo tsy hiaiky heloka saingy voalaza ao anatin'izany kosa ny zo hahazo fanampian'ny olona iray hafa mandritra ny fanadihadiana sy ny fotoam-pitsarana. Manan-jo hampiakatra fitsarana ambony koa ny voampanga nahazo didy fanamelohana.

Na dia ambaran'ny lalàna aza fa mitovy zo ny olom-pirenena rehetra tsy an-kanavaka; dia matetika ireo zo ireo no voahitsakitsaka, satria nitohy ny fihazonan'ny fitondrana eo an-toerana ny fanagadrana herinandro maromaro ny olona ahiahiana nefo tsy misy fiampangana mazava, ny fampihemorana ny fanadihadiana nefo tsy ahazoana fivoahana vonjimaika ny fonja.

Gadra politika

Tamin'ny taona 2012 dia olona 35 no voalazan'ireo mapiro ny zon'olombelona tao an-toerana ho mbola voatana am-ponja ka voafaritra ho "gadra politika" satria voalaza ho voarohirohy tamin'ny fikasana handatsaka ny ain'ireo nihazona ny fahefana, ny sasany efa tany amin'ny taona 2009. Hatramin'izay fotoana izay dia voalaza fa navotsotra ny voafonja sasany, nafahana madiodio na nomena

MADAGASIKARA

famotsoran-keloka. Ny ankamaroan'ireo mbola tany am-ponja, niisa teo amin'ny 20 teo ho eo raha ny fanombanan'ny mpanao gazety nandritra ny taona, dia manam-boninahitra miaramila voalaza fa voarohirohy tamin'ny fikasana hikomy. Noho ny hetsika ho an'ny fampihavanam-pirenena dia voafonja niisa sivy no nahazo famelan-tsazy avy tamin'ny Filoha ary efa tafavoaka ny fonja tany amin'ny faran'ny taona. Na izany aza anefa, araka ny fanambarana ofisialy dia tsy voatery ho foana ny raharaha niampangana azy ireo. Anisan'ireo voafonja nahazo famotsoran-keloka kosa ny olona sasany izay efa nahazo famotsoran-keloka avy tamin'ny vaomiera manokana notendren'ny Fitsarana Tampony, saingy mbola nohazonin'ireo nihazona ny fitondrana tetezamita am-ponja.

Tamin'ny ankapobeny dia nitovy tamin'ireo voafonja hafa ny fitondrana ireo gadra politika ireo, ary nahazo alàlana hitsidika azy ireo ny fikambanana iraisam-pirenena mpanao soa isan-karazany.

Fitsarana sivily sy fikarohana onitra

Sahanin'ny fitsarana avokoa ireo ady heloka sivily rehetra, anisan'izany ny raharaha mahakasika ny zon'olombelona, ary azon'ny olon-tsotra na ny fikambanana atao ny mitaky onitra sivily ho an'ny fanitsakitsahana ny zon'olombelona. Na izany aza anefa dia tsy tena nahaleo tena ny fitsarana, nanjakan'ny kolikoly ary matetika tojo fahasahiranana teo amin'ny fampiharana ny didim-pitsarana sivily sasantsasany.

f. Fidirana tsy ara-dalàna amin'ny fiainana manokana, fiainam-pianakaviana, tokatrano, na fifandraisana

Voararan'ny lalàna ny toa izany ary tsy nisy tatitra nilaza fa tsy nanaja izany lalàna izany ny fitondrana. Tsy tahaka ny tamin'ny taon-dasa, fa tsy nisy tatitra momba ny tokatrano na birao fiasan'ny vondrona mpanohitra sasany niharan'ny fisavana tsy nahazoana alàlana nataon'ny mpitandro filaminana, na olon-tsotra sasany nosaziana noho ny voalaza fa fandikan-dalana nataon'ny fianakaviany.

Fizarana 2 Fanajana ny fahalalahana sivily, toy ny:

a. Fahalalahana'ny fanehoan-kevitra sy ny asa fanaovan-gazety

Voalazan'ny Lalàm-panorenana fa malalaka ny fanehoan-kevitra sy ny asa fanaovan-gazety, saingy nitohy ny fanohintohinana ireo zo ireo nataon'ny fitondrana, na dia nihena aza izany raha ampitahaina amin'ny taon-dasa. Ny 3

MADAGASIKARA

May, Andron'ny Fahalalahana'ny Fanaovan-gazety, dia nampanantena Atoa Cyrille Reboza, vao voatendryho Minisitry ny Serasera, fa ny ministera tarihany dia “hanao izay tratrany hametrahana tontolo hiantoka ny fahalalahana’ny fanaovan-gazety eto Madagasikara.” Na izany aza anefa, tamin’ny volana Jolay, dia nilaza ny Filoham-pirenena fa misy “fetra” ny fahalalahana’ny fanaovan-gazety ary nampitandrina ny mpanao gazety izy “ho mailo.” Nandritra io volana io ihany koa ny Praiminisitra no niangavy ny mpanao gazety tsy hametraka “fanontaniana manahirana” amin’ny Filoha intsony. Nekena tany amin’ny volana Jona ny lalàna mikasika ny heloka amin’ny alalan’ny tranonkala, izay novolavolain’ny fitondrana nateraky ny fanonganam-panjakana, izay milaza sazy fampidirana am-ponja ho an’izay manimbazimba na manaparitaka vaovao tsy marina mikasika manam-pahefana ao amin’ny tranonkala.

Fahalalahana'ny fanehoan-kevitra: Na dia miantoka ny fahalalahana maneho hevitra aza ny lalàna, dia niharan’ny faneriterena ny fahafahan’ny olon-tsotra nitsikera ny fitondrana ampahibemaso. Nofehifehezin’ny mpitandro filaminana mafy ny fahalalahana’ny fanehoan-kevitra, ka tamin’ny alàlan’ny fandrahonana ny mpanohitra sy fampidirana am-ponja na fampiharana herisetra rehefa tsy nampihontsona ny mpitsikera ny fandrahonana no nanaovany izany.

Tamin’ny taona 2013 ohatra nisy didy navoakan’ny fitsarana nanameloka sazy mihantona roa taona an-tranomaizina ho an’Atoa Patrick Zakariasy, loholona nentim-paharazana sady mpiaro ny tontolo iainana, izay nanondro an’Atoa Mamy Ravatomanga, mpanohana ara-bola ny fitondrana tetezamita, ho voarohirohy tamin’ny fanondranana andramena an-tsokosoko. Mbola tsy nampiharina anefa izany didy izany tany amin’ny fiafaran’ny taona.

Fahalalahana'ny fanaovan-gazety: Noho ny tsy fisian’ny fehezan-dalàna momba ny serasera, natao hiaro ny fahalalahana’ny asa fanaovan-gazety, dia azon’ny manam-pahefana natao ny mitory mpanao gazety araka ny lalàna momba ny fanalam-baraka sy ny Fehezan-dalàna momba ny ady heloka bevava, isaky ny manohintohina an’ireo mihazona ny fitondrana ny vontoatin’ny karo-baovao nampitainy. Niisa vitsivitsy ireo gazety tsy miankina teo amin’ny firenena, saingy azo notoriana noho ny fansoram-potaka sy filazana vaovao tsy marina ny mpanao gazety. Maherin’ny 300 ny isan’ireo radio sy televiziona niasa nanerana ny nosy, saingy tato anatin’ny taona maro dia maro no lasa nifototra kokoa tamin’ny fandaharana idiran’ny mpihaino mivantana mba tsy ho voafatotra amin’ny vontoatin’ny fandaharana vokariny.

MADAGASIKARA

Ny taona 2010 hatramin'ny 2013, ny nitàna ny toeran'ny Minisitry ny Serasera taloha dia voampanga ho nisintona ny alàlana nampiasain'ny radio sy televiziona niisa 80 sy nibaiko azy ireo hampitsahatra ny fandaharany. Nandefala laminezaka tany amin'ny fiadidiana ny Repoblika ny Ministeran'ny Serasera, nahitana soso-kevitra ny amin'ny fomba hamahana ireo tranga ireo, saingy tany amin'ny fiafaran'ny taona dia tsy nisy fepetra noraisin'ny fitondrana mikasika ireo tolo-kevitra ireo ary dia mbola nikatona ireo radio sy televiziona tsy miankina ireo.

Na izany aza anefa, tamin'ny volana Desambra dia nomen'ny Ministeran'ny Serasera lalana ny fananganana indray ny *Hoalfitry ny Mpanao Gazety*, ilay vondrona tena miady ho an'ny mpanao gazety sady mpitondra ny tenin'ny haino aman-jery manoloana ny fitondrana; ny mpitondra teo aloha moa dia tsy nitsahatra nisakana ny tsy hahatontosan'izany fifidianana izany. Voafidin'ny mpikambana avy amin'ny faritra manerana ny nosy ny Filoha vaovao hitondra ny *Holafitry*. Efa an-taona maro no nitaky an'izany ny tonia, mpanonta gazety ary ny mpanao gazety maro, sy ny fiaraha-monina iraisam-pirenena.

Herisetra sy fandrahonana an-kolaka: Nisy mpanao gazety niharan'ny fanerena an-kolaka, fanafihana, fisamborana ary fampidirana am-ponja nandritra ny taona.

Ny 11 Febroary, dia voalaza fa nodarohan'ny mpitandro filaminana ny mpaka sary iray tao amin'ny *Midi* izay naka sary nandritra ny fandraisan'izy ireo andraikitra taorian'ny nahitana baomba tao an-drenivohitra. Taty aoriana dia nampanantsoin'ny Ministeran'ny Fiarovana ny mpanao gazety iray hafa avy ao amin'io gazety io ihany. Izany rehetra izany dia nitranga nialoha ny fametrahana ny fitondrana vaovao.

Ny 27 Febroary, talohan'ny nametrahana ny governemanta vaovao, Atoa Harry Laurent Rahajason, ilay nitàna ny toeran'ny Minisitry ny Serasera, dia nampitandrina ny mpanao gazety izay "minia tsy mahalala ireo lalàna manan-kery mikasika ny fitsipi-pitondratenan'ny fanaovan-gazety," anisan'izany ny fanapariahana "vaovao tsy marina, fanohintohinana ny fitondrana, sns." Fotoana fohy taorian'izay dia voalaza fa nandrahona trano fanaovan-gazety iray io ministera io tsy hamoaka ny vaovao nilaza fa nisy mpanohana fanonganam-panjakana iray voarara tsy hivoaka ny firenena noho ny fanadihadiana mikasika fanondranana andramena.

Ny 21 Jolay, dia nosamborin'ny manam-pahefana ary nohazoniny am-ponja ny mpanao gazety roa avy ao amin'ny gazety *Le Matin* noho ny fansororam-potaka. Ny 12 Jolay mantsy ireo mpanao gazety ireo dia namoaka taratasy ho an'ny

MADAGASIKARA

tonian'ny gazety, niampanga ny Minisi-panjakana Rivo Rakotovao, ny Minisitry ny Tontolo Iainana Anthelme Ramparany, ary ny Minisitry ny Varotra Narson Rafidimanana ho manondrana andramena an-tsokosoko. Samy navoaka ny fonja ireo mpanao gazety roa ireo ary nosintonina ny fitoriana azy, na dia niandry ny fidiran'ny Filoham-pirenena an-tsehatra am-pahibemaso aza izany.

Sivana na Faneriterena mikasika ny vontoatin'ny vaovao ampitaina: Nanohy nanao sivana ny tenany ny mpanao gazety, ary tamin'ny ankapobeny dia tany ivelany no natonta ny boky miresaka momba ny politika. Ireo mpanao gazety rehetra nahazo fahafahana vonjimaka dia azo naverina nosamborina tamin'ny fotoana rehetra.

Lalana momba ny fanalam-baraka/Fiarovam-pirenena: Matetika ny lalàna momba ny fanalam-baraka no nampiasain'ny manam-pahefana ho antony nampiatoana ny fahazoan-dàlana hampita vaovao sy ny fisamborana mpanao gazety. Tsy toy ny tamin'ny taon-dasa anefa, fa tsy nisy tatitra nilaza fa ny fierovam-pirenena no nampiasain'ny manam-pahefana ho antony hisamborana mpanao gazety na nampiatoana ny fahazoan-dàlana hampita vaovao.

Fahalalahana'ny fampiasana ny Tranonkala

Tsy noferan'ny Fitondrana ny fijerena ny Tranonkala tamin'ny ankapobeny, ary tsy nisy tatitra azo ninoana nilaza fa narahin'ny Fitondrana maso ny fampiasana ny mailaka na ny sehatra fifanakalozan'ny mpampiasa ny Tranonkala, na dia tsy misy lalàna manome fahefana azy hanao izany aza. Na izany aza anefa, dia lany teo anivor'ny Antenimieram-pirenena tamin'ny 19 Jona ny lalàna momba ny heloka ao amin'ny alalan'ny tranonkala, izay nahitana andalana mandrara ny fanasoketana na fanalam-baraka mpitondra amin'ny alàlan'ny tranonkala. Nilaza ny fitondrana fa ny tena tanjon'io lalàna io dia ny hiadiana amin'ny fampirishana zaza tsy ampy taona hanao horonan-tsary mamoafady. Voalazan'io lalàna io fa voasazy roa hatramin'ny dimy taona an-tranomaizina sy/na handoa lamandy roa tapitriza hatramin'ny 100 tapitriza ariary ny fanalam-baraka. Rehefa nitsekera izany ny mpampahalala vaovao sy ny fiaraha-monina iraisam-pirenena, dia nampanantena ny Praiminisitra Kolo fa haverina hojerena ilay lalàna mba hifanaraka amin'ny fehezan-dalàna momba ny serasera, izay tsy mbola nalefa tany amin'ny Antenimieram-pirenena tany amin'ny fiafar'an'ny taona. Araka ny voalazan'ny *Reporters Sans Frontières*, “noho ny tsy filazana ao anatin'ilay lalàna hoe inona no famaritana ny ‘fanasoketana’ na ‘fanalam-baraka’ dia azo adika amin'ny fomba marobe izy io ary mety hiteraka fanararaotana goavana.”

MADAGASIKARA

Tany an-tanàn-dehibe no tena nampiasana ny Tranonkala. Araka ny voalazan'ny Vondrona Iraisam-pirenena momba ny Fifandraisan-davitra, dia latsaky ny 2 isanjaton'ny mponina eo amin'ny firenena no nampiasa Tranonkala tamin'ny taona 2012.

Nampiasa be ny Tranonkala ny vondrona politika sy ny mpitolona isan-karazany mba hanitarana ny ambain-dain'ny fandaharany, hizarana vaovao, ary hitsikerana antoko hafa. Azo ambara tamin'ny ankapobeny fa anisan'ireo loharanom-baovao azo antoka kokoa ny Tranonkala satria maro tamin'ireo foibe solosaina fibaikoana azy ireny no mipetraka any ivelany ka tsy voafehin'ny fanjakana.

Fahalahahana akademika sy hetsika ara-kolotsaina

Tsy nahitana sakantsakana avy amin'ny Fitondrana mihitsy ny fahalahahana akademika sy ny hetsika ara-kolotsaina.

b. Fahalahahana hivory am-pilaminana sy hanangana fikambanana

Fahalahahana hivory

Voalazan'ny Lalàm-panorenana sy ny lalàna fa malalaka ny fivoriana am-pilaminana, saingy nosakanan'ny manam-pahefana izany zo izany. Nosakanan'ny mpitandro filaminana hatrany ny fivoriana nokarakarain'ny mpanohitra nanerana ny nosy, tamin'ny fampiasana hery tafahoatra handravana ireo mpanao fihetsiketsehana. Nitatitra ireo fikambanana tsy miankina fa nisy didy maharitra, tsy ofisialy, handavana hatrany ny fangatahana lìlana hanao hetsika ara-politika na fitokonana, sy handrahonana izay vondron'olona rehetra mitady hanao hetsika tsy nahazoan-dalana.

Ohatra, ny 10 Janoary, talohan'ny nametrahana ny fitondrana vaovao, dia nampiasa etona mandatsa-dranomaso sy bala tena izy ny zandary tao Mahajanga handravana fihetsiketsehana nataon'ny mpianatra. Nahatratra 13 ny isan'ny mpianatra naratra, ary namoy ny ainy tany amin'ny hopitaly ny iray tamin'izy ireo taoriana kely. Araka ny tatitra avy amin'ny mpanao gazety, dia tsy latsaky ny 14 ny isan'ny mpianatra nohazonina fotoana fohy. Nilaza ny mpianatra fa tao anatin'ny filaminana no nanaovany ny hetsika, saingy nilaza kosa ny komandin'ny zandariamria fa nampiasa zava-maranitra ireo mpianatra sady nitora-bato sy Cocktail Molotov. Nilaza izy fa voatery nampiasa bala tena izy ny mpitandro filaminana satria lany ny etona mandatsa-dranomaso teny amin'izy ireo.

MADAGASIKARA

Fahalalahana hanangana fikambanana

Voalazan'ny Lalàm-panorenana fa manan-jò hivory sy hanangana fikambanana na antoko politika ny olom-pirenena. Na izany aza anefa dia nitaky tsy maintsy nanana fahazoan-dalana izay nikasa hanao famoriam-bahoaka, nefo mahalana ny manam-pahefana no nanome alalana toy izany.

c. Fahalalahana ara-pinoana

Jereo ny *Tatitra Iraisam-pirenena momba ny Fahalalahana ara-pinoana*, navoakan'ny Departemantam-panjakana ary azo vakiana ao amin'ny www.state.gov/j/drl/irf/rpt/.

d. Fahalalahana'ny fivezivezena, ireo mpifindra monina, fiarovana ny mpitsoa-ponenana ary ireo tsy manana zom-pirenena

Voalaza ao anatin'ny Lalàm-panorenana sy ny lalàna ny fahalalahana hivezivezy manerana ny nosy, ny dia mankany ivelany, ny fifindra-monina ary ny fampodiana an-tanindrazana, ary tamin'ny ankapobeny dia nohajain'ny Fitondrana izany zo izany. Niara-niasa tamin'ny Biraon'ny Kaomisera Avon'ny Firenena Mikambana ho an'ny Mpitsoa-ponenana (UNHCR) sy ireo birao hafa miahys ny mponina ny fitondrana amin'ny fiarovana sy fanampiana ireo mpifindra monina, ireo mpitsoa-ponenana, ireo nody avy nitsoa-ponenana, ireo maniry hialokaloka, ireo tsy manana zom-pirenena ary ireo olona hafa miatrika olana mitovitovy.

Sesi-tany: Tsy voararan'ny Lalàm-panorenana manokana ny sesi-tany an-tery, ary nofidian'ny fitondrana ny olona hampiharana azy io. Na voalaza ao amin'ny Tondrozotran'ny SADC tamin'ny taona 2011 aza ny tokony hampodiana tsy misy fepetra ireo sesi-tany ara-politika -- anisan'izany ny Filoha voaongana Ravalomanana – dia mbola nijanona tany Afrika Atsimo izy saika nandritra ny taona, ary maro ny mpampahalala vaovao no nitatitra fa nohazonin'ny manam-pahefana ny pasipaorony. Rehefa nody teto Madagasikara izy ny 13 Oktobra na tsy nahazo alàlana aza, dia nosamborina ary nohazonina vonjimaika.

Fiarovana ny mpitsoa-ponenana

Fahafahana mangataka hialokaloka: Ao amin'ny lalàna dia tsy ahitana andalana mikasika ny zon'ny mpitsoa-ponenana na ny famaritana ny tsy manan-kialofana. Niara-niasa tamin'ny Kaomiseran'ny Firenena Mikambana ho an'ny tsy manan-kialofana sy ireo fikambanana hafa miahys ny maha-olona ireo mpitandro

MADAGASIKARA

filaminana ankehitriny ho fanampiana ireo tsy manan-kialofana vitsy tao amin'ny firenena.

Ireo tsy manana firenena

Noho ireo lalàna sy rafitra manjavozavo momba ny fizakàna ny zom-pirenena dia maro an'isa ireo olona tsy manana firenena teo anivon'ny silamo vitsy an'isa, ary maro amin'izy ireo no avy amin'ny fianakaviana efa nonina teto nandritra ny taranaka maro nifandimb. Tsy nisy tarehimarika tena azo antoka, saingy nanambara ny mpitarika silamo fa mety hahatratra 5 isan-jaton'ireo silamo miisa roa tapitrisa no voakasik'izany.

Mifindra amin'ny fahaterhana ny fahazoana ny zom-pirenena avy amin'ny ray aman-dreny mizaka ny zom-pirenena. Tsy ahazoana avy hatrany zom-pirenena ny fahaterhana eto an-toerana. Tsy maintsy manao fanambarana alohan'ny faha-18 taonany ireo ankizy nateraky ny reny Malagasy sy ray teratany vahiny, raha tsy izany dia mety tsy hahazo hizaka ny zom-pirenena Malagasy intsony. Misy ohatra mpikambana ao amin'ny fiaraha-monin'ny karana avy any Inde sy Pakistan, izay tsy nisoratra anarana hangataka hizaka ny zom-pirenena Malagasy, indiana na frantsay taorian'ny nahazoan'i Inde fahaleovan-tena tamin'ny taona 1947 na ny fahaleovan-tenan'i Madagasikara tamin'ny taona 1960, ka dia tsy nahazo nizaka na iray aza tamin'ireo zom-pirenena telo ireo intsony; ary dia nihatra tamin'ny taranany ihany koa izany. Nanambara ireo mpikambana ao amin'ny fivondronan'ny fiaraha-monina silamo fa raha vao miendrika silamo fotsiny ny anaranao dia hihantona mandritra ny fe-potoana tsy voafetra ny taratasy fangatahanao hizaka ny zom-pirenena Malagasy. Izay tsy manana ny zom-pirenena Malagasy dia afaka mangataka karatra ho an'ny vahiny mitoetra maharitra, saingy tsy manan-jo hifidy izy ireo, tsy mahazo mividy tany na trano ary tsy afaka mangataka pasipaoro, hany ka voafetra ny fahafahany mandeha any ivelany. Izay vehivavy tsy manana zom-pirenena dia afaka mangataka ny hizaka ny zom-pirenena Malagasy raha toa ka manambady lehilahy teratany Malagasy izy ary manao ny fangatahana ny zom-pirenena alohan'ny datin'ny mariazy.

Fizarana 3 Fanajana ny zò politika: ny zon'ny olom-pirenena hanova ny Fitondrana

Ambaran'ny Lalàm-panorenana sy ny lalàna fa ny olom-pirenena dia manan-jò hanova ny Fitondrana ao anatin'ny filaminana; ary nampiharin'ny olom-pirenena izany zò izany nandritra ny fifidianana filoham-pirenena sy solombavam-bahoaka tamin'ny volana Oktobra sy Desambra 2013. Ireo no fifidianana voalohany nisy

MADAGASIKARA

hatramin'ny nakan'ny fitondrana sivily tsy voafidy sady tsy ara-dalàna ny fahefana, notarihin'Atoa Andry Rajoelina, tamin'ny alàlan'ny fanonganam-panjakana notohanana'ny miaramila tamin'ny taona 2009. Izany fifidianana izany dia nifanaraka tamin'izay voalazan'ny tondrozotran'ny SADC izay niantso hanatontosana fifidianana malalaka, ara-drariny ary azo itokisana.

Fifidianana sy fandraisana anjara eo amin'ny sehatra politika

Fifidianana tato ho ato: Ny 25 Oktobra no natao teto amin'ny nosy ny fihodinana voalohany tamin'ny fifidianana filoham-pirenena; ary ny 20 Desambra 2013 kosa no notontosaina ny fihodinana faharoa tamin'ny fifidianana filoham-pirenena sy ny fifidianana solom-bavam-bahoaka. Na dia teo aza ireo lesoka izay nitarika ny Fitsarana Manokan'ny Fifidianana (CES) hanafoana ny vokatra tany amin'ny distrika niisa efatra, dia nambaran'ireo mpanara-maso iraisam-pirenena -- anisan'izany ny Vondrona Europeana, ny Vondrona Afrikana, ny Vondron'ny Firenena mampiasa ny Teny Frantsay ary ny *Carter Center* -- fa tamin'ny ankapobeny dia nalalaka sy ara-drariny io fifidianana tontosa tao anatin'ny filaminana io. Ny 17 Janoary no nambaran'ny CES tamin'ny fomba ofisialy ny voka-pifidianana, ka Atoa Hery Rajaonarimampianina no nambara fa voafidy ho Filoha, tamin'ny salan'isa 53 isan-jato, raha 47 isan-jato kosa no azon'Atoa Jean-Louis Robinson. Voatendry tao anatin'ny herinandro vitsivitsy taorian'izany ny Praiminisitra sy ny governemanta, ary tafajoro hiasa mandritra ny dimy taona ny Antenimieram-pirenena nahitana ireo solom-bavam-bahoaka vao voafidy.

Ny fotoa-pivoriana voalohany notontosain'ny Antenimieram-pirenena ny 18 Febroary, no namarana tamin'ny fomba ofisialy ny teteza-mita naharitra dimy taona. Tany amin'ny fiafaran'ny taona dia naverina ny fifidianana tany amin'ireo distrika efatra nanafoanana vokatra, na dia tsy mbola totonsa kosa aza ny fifidianana ben'ny tanàna sy loholona, izay heverina ho kihon-dàlana misongadina teo amin'ny lèlana mankany amin'ny demokrasia.

Antoko politika sy fandraisana anjara eo amin'ny sehatra politika: Niatrika fanohintohinana hatrany ny antoko politika mpanohitra, satria tsy nomen'ny fitondrana zo hanao hetsika tsy voaomana.

Fandraisana anjaran'ny vehivavy sy ireo vitsy an'isa: Vehivavy ny 34 tamin'ireo mpikambana miisa 147 ao amin'ny Antenimieram-pirenena sy ny enina amin'ireo minisitra miisa 31.

MADAGASIKARA

Na dia tsy nisy antontan'isa ofisialy aza momba ny mponina vitsy an'isa, dia fantatra fa Silamo sy avy amin'ny foko hafa ny sasany amin'ireo parlemantera, anisan'izany ny Karana sy Sinoa.

Fizarana 4 Kolikoly sy tsy fisian'ny mangarahara eo anivon'ny Fitondrana

Voafarity ny lalàna ny sazy ho an'ny kolikoly eo anivon'ny fanjakana; saingy tsy nampiharin'ny Fitondrana an-tsakany sy an-davany izany lalàna izany ka nisy manam-pahefana mpanao kolikoly saingy tsy nisy arakaraka. Nanenika ny ambaratonga rehetra teo amin'ny fitondrana ny kolikoly, ary hita tao amin'ny mari-drefin'ny Fahaiza-mitantana Maneran-tany novokarin'ny Banky Iraisam-pirenena fa tena olana goavana tokoa ny kolikoly.

Kolikoly: Taorian'ny fanadihadiana nataon'ny Birao Mahaleotena Miady amin'ny Kolikoly (BIANCO), dia maro ny olona nenjehin'ny manam-pahefana -- anisan'izany Atoa Rodolphe Ramanantsoa, Minisitry ny Angovo teo aloha -- noho ny fanodikodinam-bola nahiana ho nataony tamin'ny taona 2011 mikasika ny taratasy fahazoana maka solika, araka ny notaterin'ny mpampahalala vaovao ny 19 Septambra. Taty aoriana dia nisy manam-pahaizana ara-teknika niisa telo tao amin'ny ministera nomelohin'ny fitsarana; ka ny roa nahazo sazy mihantona ary ny fahatelo kosa nigadra herin-taona. Nisy olona sivy hafa kosa nafahana satria hita fa tsy meloka.

Nitatitra ireo fikambanana tsy miankina sy ny mpampahalala vaovao fa nahomby kokoa ny ady amin'ny kolikoly tato anatin'ny taona vitsy amin'ny fanenjehana ireo olona ambanimbany toerana, nohon'ny fiatrehana ny kolikoly amin'ny sehatra nasionaly.

Nanao fanambarana an-gazety ny mpitantana ny Birao Miady amin'ny Famotsiam-bola tamin'ny volana Jolay fa ny sehatry ny fitrandrahana harena an-kibon'ny tany no tena mety ahitana famotsiam-bola indrindra eto amin'ny nosy. Na izany aza anefa, dia foana tamin'ny volana Jona ny fampiatoana ny fandraisana anjaran'ny fitondrana Malagasy tao amin'ny Hetsika hisian'ny mangarahara eo amin'ny indostrian'ny fitrandrahana harena an-kibon'ny tany (ITIE), ho setrin'ny fahavononany hampihatra ireo fenitry ny ITIE. Nandritra ny taona dia notontosain'ny Ministeran'ny Fitsarana, izay niara-niasa tamin'ny UNDP, ny fanombanana feno ny rafitra misy eo amin'ny fitondrana sy ireo ezaka hiadiana amin'ny kolikoly.

Ny anaran'ny Birao Mahaleotena Miady amin'ny Kolikoly (BIANCO) dia milaza fa mahaleo tena izy, saingy ny Filoha no manendry ny tale ary eo ambany

MADAGASIKARA

fanaraha-mason'ny Komity Miaro ny Fahadiovam-pitondran-tena, izay ao anatin'ny Fiadidiana ny Repoblika ity Birao ity. Ny BIANCO dia miantoka ny fisorohana, ny ady ary ny fanadihadiana mikasika ny kolikoly. Misy ny fitsarana manokana miady amin'ny kolikoly mitsara ireo raharaha mahakasika kolikoly nampitain'ny BIANCO. Tamin'ny taona 2013 ny BIANCO dia naharay fitarainana niisa 1.089 mikasika kolikoly, ka ny 81 isan-jaton'ireo no hita fa azo anaovana fanadihadiana. Raha atontaly dia nahatratra 954 ny isan'ny fanadihadiana nataon'ny BIANCO mikasika ny kolikoly tamin'ny taona 2013. Ny ankamaroan'ireo fitarainana momba ny kolikoly dia nitoroka ny rafi-panjakana ifotony, ny Zandariamriam-pirenena, ny sehatry ny fanabeazana, ireo tompon'andraikiry ny fananan-tany, ary ny sehatry ny fitsarana. Na izany aza anefa, dia tsy azo nitrafana ny tena zava-nizy nanerana ny nosy ireny tranga ireny, satria tsy dia mahasahy mitatitra tranga-na kolikoly avo lenta mahakasika olona ambony ny ankamaroan'ny olom-pirenena.

Fanambaram-pananana: Misy ny didy hitsivolana mitaky ny fanambarana ny vola miditra tsy tapaka/fananana ho an'ireo tompon'andraikitra mitana ireto toerana manaraka ireto: Praiminisitra sy Minisitra ao amin'ny governemanta, parlementera; mpikambana ao amin'ny Fitsarana Avo momba ny Lalàm-panorenana; lehiben'ny faritra sy ben'ny tanàna; mpitsara; mpiasam-panjakana mitana ireto toerana ireto na ny mifanandrify aminy: tale any amin'ny ministera sy ny eo amboniny; mpanara-maso any amin'ny biraon'ny fananan-tany, kitapom-bolam-panjakana, haba sy teti-bola; manam-boninahitra ao amin'ny tafika, mpifehy andiany noho miakatra; mpanara-maso avy amin'ny Inspection Générale de l'Etat, avy amin'ny Inspection Générale de l'Armée ary avy amin'ny Inspection Générale de la Gendarmerie; ary izay rehetra mitana ny toeran'ny manam-boninahitra ao amin'ny polisy ara-pitsarana. Izany fanambarana momba ny toe-bola izany dia Mihatra amin'ny vady aman-janaka ihany koa, ary tsy maintsy atao ao antin'ny telo volana aorian'ny fanendrena/nahavoafidy ary tsy maintsy havaozina isan-taona.

Taorian'ny fifidianana tamin'ny taona 2013 sy ny nanendrena ny governemanta vaovao tamin'ny volana Aprily, dia nahavita ny fanambaram-pananany arapotoana avokoa ireo minisitra 30 rehetra sy ny Praiminisitra. Nanao fanambaranapananana ihany koa ny Filoha Rajaonarimampianina taorian'ny nahavoafidy azy, na dia tsy takian'ny lalàna hanao izany aza ny tenany. Tetsy an-daniny anefa ny parlementera dia nanova ny lalàna fototra momba ny fiasan'ny Antenimieram-pirenena mba tsy ho voatery hanao fanambaram-pananana izy ireo. Tamin'ny volana Septambra dia nanambara ny Fitsarana Avo momba ny Lalàm-panorenana fa tsy mifanaraka amin'ny lalàm-panorenana izany fanovana izany, saingy

MADAGASIKARA

hatramin'ny volana Oktobra dia parlemantera roa ihany no mbola nanao fanambaram-pananana tany amin'ny BIANCO.

Ao anatin'ny tsiambaratelo no anaovana ny fanambarana momba ny toe-bola, ary tsy avoakan'ny BIANCO ho fantatry ny besinimaro ny anaran'ireo tsy nahavita nanao fanambarana. Indrindray dia avoakany ihany ny salanisan'ireo nanatontosa ny fanambarana. Tsy azo ampahafantarina ny besinimaro ny momba izany fanambarana izany raha tsy noho ny fangatahan'ilay manam-pahefana nanao ny fanambarana na tompon'andraikitra avy amin'ny fitsarana sy ny parlemanta; ary azo ampiasaina ao anatin'ny fanadihadiana. Azon'ny BIANCO atao ny mampahafantatra ny Fampanoavana raha toa misy tsy fanarahana izany fepetra izany. Tsy nisy singa nahafahana nilaza fa nisy sazy nampiharina noho ny tsy fanaovana izany fanambaram-pananana izany.

Fahafahan'ny besinimaro mitrandraka antontam-baovao: Tsy misy lalàna mamaritra ny fahafahan'ny besinimaro mamantatra vaovao momba ny Fitondrana. Ny fitaovam-panabeazana momba ny kolikoly, toy ny antontan'isa, dia azon'ny rehetra jerena, anisan'izany ny mpampahalala vaovao vahiny. Na izany aza anefa dia voafetra ihany antontam-baovao nisy.

Fizarana 5 Fihetsiky ny fitondrana manoloana ny fanadihadiana nataon'ny fikambanana tsy miankina sy fikambanana iraisam-pirenena momba ny fiampangana ho nanitsakitsaka ny zon'olombelona

Tamin'ny ankapobeny dia maro ireo fikambanana eo an-toerana sy iraisam-pirenena misahana ny zon'olombelona niasa tsy nisy sakantsakana, ka nanao fanadihadiana ary nampahafantatra ny vokatra hitany momba ny tranga mahakasika ny zon'olombelona. Tamin'ny ankapobeny dia tsy nahoan'ny tompon'andraikitra ara-panjakana ny fomba fijerin'izy ireo, saingy nisy ireo fikambanana iraisam-pirenena misahana ny zon'olombelona nahazo niditra teto amin'ny firenena, nanatontosa ny asany, ary nifanakalo tamin-kalalahana tamin'ny vondrona hafa.

Nisy fikambanana tsy miankina maromaro teo an-toerana niasa teo amin'ny sehatry ny zon'olombelona, saingy vitsy dia vitsy tamin'izy ireo no afaka nihambo ho nahomby sy nahaleo tena. Indraindray dia nisy ireo fikambanana avy amin'ny fiaraha-monim-pirenena no tafiditra anaty hetsika politika, ka nitarika fanamelohana hoe tafiditra amin'ny resaka politika loatra izy ireo, na dia tsy azo ambara fa nenjehina na norahonana hatrany aza.

MADAGASIKARA

Sampan-draharaham-panjakana nisahana ny zon'olombelona: Ny 22 Jolay dia nolianan'ny fitondrana ny lalàna mametraka ny Vaomiera nasionaly mahaleo tena hisahana ny zon'olombelona, izay nahitana kaomisera voatendry tamin'ny fomba demokratika ary nahazo iraka hanao fanadihadiana sy hanambara ampahibemaso ny zavatra hitany mikasika ny fanitsakitsahana ny zon'olombelona. Tany amin'ny fiafaran'ny taona anefa dia tsy mbola tafajoro tanteraka izany vaomiera izany.

Fizarana 6 Fanavakavahana, herisetra eo amin'ny fiaraha-monina, ary fanararaotana olona

Voararan'ny Lalàm-panorenana ny endrika fanavakavahana rehetra, anisan'izany ny fanavakavahana noho ny firazanana, ny maha-lehilahy na vehivavy, ny fiteny ary ny saranga ara-piaraha-monina; saingy tsy voaresaka mazava ao amin'ny lalàna ny fanavakavahana noho ny safidy manokana amin'ny firaisansa ara-nofo. Tsy nisy andrim-panjakana voatendry manokana hampihatra ny lalàna mikasika izany, ary tsy nampiharina tam-pahombiazana ireo lalàna ireo.

Ny vehivavy

Ny fanolanana sy ny herisetra ao an-tokatrano: Voararan'ny lalàna amin'ny ankapobeny ny fanolanana, saingy tsy voaresaka manokana ny fanolanana ataon'ny vady. Ny sazy mifandraika amin'ny fanolanana dia dimy taona an-tranomaizina hatramin'ny fitanana am-ponja mandra-pahafaty, miankina amin'ny taonan'ilay voaolana, ny fifandraisan'ilay mpanolana sy ilay voaolana, ary ny famaritana raha nifanerasera tamin'ny ankizy ilay mpanolana teo amin'ny asany andavanandro. Asa an-terivozona kosa no sazy miandry ho an'ny fanolanana zaza tsy ampy taona sy vehivavy bevohoka. Mety hiampy roa hatramin'ny dimy taona an-tranomaizina ny sazy raha nisy herisetra sy finiavana handratra. Mahalana anefa no nampiharin'ny manam-pahefana ireo sazy ireo.

Teo anelanelan'ny volana Janoary sy Septambra, dia saika nahatratra 400 ny isan'ny herisetra ara-nofo tonga tao amin'ny Hopitalim-panjakana Befelatanana, Antananarivo. Zaza tsy ampy taona ny ankamaroan'ireo niharan'izany heloka izany. Mihevitra ireo mpandinika fa mihoatra lavitra an'ireo tarehimarika ireo ny tena zava-misy manerana ny nosy, saingy tsy nisy antontan'isa azo nitokisana mahanika ny firenena.

Voararan'ny lalàna ny herisetra ao an-tokatrano, saingy mbola olana fahita matetika hatrany izany, ary mety hahavoasazy roa hatramin'ny dimy taona an-tranomaizina sy onitra mitentina efatra tapitriza Ariary, arakaraka ny hamafin'ny

MADAGASIKARA

ratra sy ny fahafantarana raha mitondra vohoka ilay niharan'ny herisetra. Tsy nisy antontan'isa milaza ny isan'ireo nahavanon-doza nenjehina araka ny lalàna, nomelohina na nosaziana, saingy vitsy ny vehivavy nitory ny vadiny, anisan'ny antony ny halafosan'ny taratasy fanamarinana avy amin'ny mpitsabo (6.000 Ariary). Tsy nahitana toerana fandraisana ireo vehivavy niharan'ny herisetra teo amin'ny nosy, hany ka tsy nanan-tsafidy hafa izy ireny afa-tsy ny nody tany amin'ny ray aman-dreniny, ireto farany kosa anefa tamin'ny ankapobeny dia manosika ireo vehivavy ireo hiverina any amin'izay nampijaly azy.

Fanjairana/fandidiana ny fivaviana (FGM/C): Na dia tsy voararan'ny lalàna manokana aza ny FGM dia tsy nisy nanao izany, na tamin'ny vehivavy na tamin'ny tovovavy.

Fanerena an-kolaka hiray ara-nofo: Voararan'ny lalàna ny fanerena an-kolaka hiray ara-nofo, ka herin-taona hatramin'ny telo taona an-tranomaizina no sazy, miampy onitra iray hatramin'ny efatra tapitrisa Ariary. Miakatra ho roa hatramin'ny dimy taona an-tranomaizina sy onitra roa hatramin'ny 10 tapitrisa Ariary izany sazy izany raha toa ilay niharan'ny herisetra ka noterena mivantana na norahonana hanao firaisansa ara-nofo na nosaziana noho ny nandavany tsy hanatanteraka izany. Tsy nampiharin'ny manam-pahefana io lalàna io, ary olana fahita manerana ny nosy ny fanerena an-kolaka hiray ara-nofo.

Zo ara-pananahana: Samy nalalaka na ny mpifankatia na ny isam-batan'olona tamin'ny fanapahana tao anatin'ny fandraisana andraikitra ny isan'ny zaza hateraka sy ny elanelan-taonan'izy ireo ary tamin'ny fitadiavana antontam-baovao sy fitaovana nilainy handraisany izany fanapahan-kevitra izany, ka tsy nisy fanavakahana na fanerena. Hatramin'ny taona 2007 no nankaty no nampiharina tany amin'ireo tobim-pahasalamana an'ny fanjakana ny fizarana maimaim-poana ny fanafody fanabeazana aizana sy ny fanomezana torolalana momba ny fanabeazana aizana ho an'ny olon-dehibe, saingy matetika no tsy tontosa izany noho ny tsy fahampian'ny hoenti-manana. Nisy fikambanana ara-pinoana, tobim-pahasalamana tsy miankina sy toerana sasany notantanin'ny sehatra tsy miankina nanome fiahiana toa izany, saingy sarotra ho an'ny tsy ampy taona ny nahazo torolalana sy fiahiana mifandraika amin'ny fanabeazana aizana. Teo ihany koa ny sakana apetraky ny fiaraha-monina sy ny kolon-tsaina ary ny tsy fahampian'ny hoenti-manana izay nanohintohina ny fampiasana fanafody fanabeazana aizana.

Araka ny fanadihadiana natao tamin'ny taona 2012-13 mikasika ny fanatraran'i Madagasikara ny Tanjon'ny Taona Arivo ho an'ny Fampandrosoana (ENSOMD), dia nahatratra 33 isan-jato ny tahan'ny fampiasana ny fanafody fanabeazana aizana

MADAGASIKARA

moderina, nahatratra 18 isan-jato ny isan'ireo nila izany nefà tsy nahazo fahafaham-po, ary noheverina ho 38,8 isan-jato ny salan'isan'ny fiterahana tontosa tany amin'ny tobim-pitsaboana. Noheverina ho ny 44 isan-jaton'ny fahaterahana no natrehin'ny dokotera na mpampivelona, saingy mbola latsak'izay ny any ambanivohitra izay vitsy mpiasan'ny fahasalamana voaofana ka saratra ho an'ny olona ny nahazo fiahiana mikasika ny fahasalamana sy fiterahana. Nandoavambola avokoa ny fampiterahana rehetra, hatramin'ireo nila fandidiana, tany amin'ny ankamaroan'ny tobim-pitsaboana tantanan'ny fanjakana, noho ny tsy fahampian'ny hoenti-manana.

Araka ny ENSOMD dia notombanana ho 478 ny salan'isan'ny fahafatesan'ny reny eo am-piterahana isaky tao anatin'ny zaza teraka velona niisa 100.000. Ny antony nisongadina indrindra nitarika ny fiakatry ny isan'ireo reny maty teo am-piterahana dia ny halavity ny toeram-pitsaboana sy ny halafon'ny saram-pitsaboana, ny kalitao tsizarizary eo amin'ny fiahiana atolotra ao amin'ny hopitaly, ny tsy fanjarian-tsakafo mpahazo ny reny (isan'izany ny aretin'ny tsy fahampian-dra), ny fisesin'ny fiterahana haingana loatra, ary ny hamaroan'ny fanalan-jaza tsy voaaro. Nampiakatra ny isan'ny reny maty eo am-piterahana ihany koa ny habetsaky ny tovovavy tsy ampy taona mitondra vohoka.

Fanavakavahana: Amin'ny ankapobeny dia mitovy ny zon'ny vehivavy raha ampiharina amin'ny an'ny lehilahy, saingy nisy ihany fahasamihafana nisongadina. Niharan'ny fanavakavahana ny vehivavy teo amin'ny sehatry ny asa sy ny fandovana. Mandova ny antsasaky ny fananan'ny mpivady ny vehivavy maty vady ka manan-janaka, saingy raha tsy niteraka izy roa, dia ny havan'ny lahy no mandova alohan'ilay vadiny, izay lasa any amin'ny laharana fahavalo eo amin'ny fandovana raha tsy nisy fifanarahana vita talohan'ny nahafatesana. Tsy voatery ho voahaja foana anefa ireo voalazan'ny lalàna ireo. Indraindray dia nampiasaina ny fomban-drazana antsoina hoe "Kitay telo an-dalàna", izay ahazoan'ny vehivavy ny ampahatelon'ny fanànana niraisan'ny mpivady raha misy fisarahana.

Amin'ny ankapobeny dia tsy nahitana fanavakavahana ny vehivavy loatra teo anivon'ny fiaraha-monina an-tanàn-dehibe, izay nahitana vehivavy nanana na nitarika orinasa tsy miankina na an'ny fanjakana. Any ambanivolo kosa, ahitana ny tantsaha betsaka indrindra, dia misy faritra sosialy mifikitra kokoa amin'ny nentim-paharazana ka mahazo vahana kokoa ny fizarana andraikitra ho an'ny lehilahy sy ny vehivavy. Na dia zara fa misy aza ny fanavakavahana eo amin'ny fampidirana mpiasa sy ny fampindramam-bola, matetika dia latsaka kokoa ny karama omena ny vehivavy na dia mitovy aza ny asa atao amin'ny ankapobeny

MADAGASIKARA

(jereo ny Fizarana 7.d.). Tsy azon'ny vehivavy atao ny mitàna andraikitra izay mety hanohintohina ny fahasalamany, ny fiarovana ny ainy ary ny fisainany. Araka ny voalazan'ny fehezan-dalàna mifehy ny asa sy ny fiarovana ny mponina, tafiditra ao anatin'izany ny asa alina any amin'ny orinasa mpamokatra entana, sy ny asa sasany eo amin'ny sehatry ny fitrandrahana harena an-kibon'ny tany, fandrafetana vy ary ny fikirakirana akora simika.

Maro ireo fikambanana tsy miankina amin'ny fanjakana nifantoka tamin'ny fanabeazana vehivavy sy ny tosovavy ho olom-pirenena vanona, nanazava ny fiarovana omen'ny lalàna ho azy ireo manokana. Na izany aza anefa, noho ny tsy fahaizana mamaky teny sy manoratra, noho ny kolotsaina, noho ny fandrahonan'ny fiaraha-monina ary noho ny tsy fahampian'ny fahalalana, dia vitsy ireo vehivavy manao fitarainana ofisialy na mangataka onitra rehefa voahitsakaka ny zony.

Ny ankizy

Firaketana an-tsoratra ny zaza teraka: Lovaina avy amin'ny Ray aman-dreny ny fizakana ny maha-olom-pirenena Malagasy, saingy izay ankizy nateraky ny reny Malagasy sy ray teratany vahiny dia tsy maintsy manao fanambarana ny faniriany hizaka ny zom-pirenena Malagasy rehefa feno 18 taona. Tsy misy paikady iraisana manerana ny nosy mikasika ny kopia, nefo tsy azo raisina hianatra na hahazo fiahiana ara-pahasalamana avy amin'ny fanjakana izay zaza tsy manana kopia. Niara-niasa tamin'ny fitondrana ny UNICEF tamin'ny fizarana kopia ho an'ireo zaza vao teraka sy ireo tsy mbola nahazo kopia hatramin'ny nahaterahany. Hita tamin'ny fanadihadiana nataon'ny UNICEF tamin'ny taona 2010 fa ny 80 isan-jaton'ny ankizy latsaky ny dimy taona ihany no manana kopia. Niara-niasa tamin'ny UNICEF ny Minsiteran'ny atitany, fahasalamana ary ny fitsarana nandritra ny taona hampihenana ny isan'ny zaza tsy manana kopia tany amin'ireo faritranofidiana manokana; na izany aza anefa dia tsy mbola nisy fanombanana ofisialy hanamafisana izany tarehimarika izany hatreto.

Fanabeazana: Voalazan'ny Lalàm-panorenana fa tsy andoavam-bola ny fanabeazam-panjakana ho an'ny ankizy Malagasy rehetra, ary tsy maintsy mianatra any amin'ny ambaratonga voalohany ny ankizy hatramin'ny faha-16 taonany. Nitombo anefa ny vola nasaina naloan'ny ray aman-dreny hanampiana ny fitaoavam-pianarana fototra sy ny karaman'ny mpampianatra. Vokatr'izany dia maro ny ankizy tsy mba afaka nianatra. Nandritra ny taona anefa dia nahenan'ny fitondrana ny saram-pianarana ary nampitomboiny kosa ny fanampiana ny ankizy sasany. Nanambara ny UNICEF fa tamin'ny ankapobeny dia nitovy ny

MADAGASIKARA

fahafahan'ny zazalahy sy zazavavy mandranto fianarana, na dia maro kokoa aza ny tovovavy miala mianatra eo amin'ny taonan'ny adolan-tsento.

Fampijaliana zaza tsy ampy taona: Mbola olana hatrany ny fanararaotana zaza tsy ampy taona, anisan'izany ny fanolanana zaza menavava sy zaza madinika. Nahatratra 35 ny tranga-na fanolanana zaza tsy ampy taona notaterin'ny mpanao gazety nandritra ny taona, ka zaza latsaky ny 10 taona ny ankamaroan'ireo niharan'izany. Tao Antananarivo fotsiny dia nahatratra 425 ny isan'ny tranga-na fanararaotana ara-nofo nosahanin'ny Sendikan'ny Mpanao Asa Socialy, ary nisy tranga hafa niisa 398 nahakasika fampijaliana zaza tsy ampy taona. Teo anelanelan'ny telo volana sy 18 taona teo ny taonan'ireo zaza niharan'izany heloka izany. Voafetra ihany ny ezaka nataon'ny fanjakana hiadiana amin'ny fanolanana zaza tsy ampy taona, ka ny tena nifotorany dia ireo tambazotra fiarovana ny zaza tsy ampy taona, izay njery akaiky ny zavatra ilain'ireo zaza niharan'ny fanolanana ary, indraindray, dia nanaitra ny sain'ny besinimaro.

Fanambadiana an-tery sy aloha loatra: Tsy mila fahazoan-dalana avy amin'ny ray aman-dreny ny tovolahy sy ny tovovavy mikasa hanambady ka efa feno 18 taona. Na izany aza anefa, araka ny famaritana nataon'ny Tahirin'ny Firenena Mikambana ho an'ny Mponina, dia mbola fahita matetika ny fanambadian'ny zaza tsy ampy taona, indrindra tany ambanivohitra sy tany amin'ny tapany atsimo. Heverina fa ny 48 isan-jaton'ny vehivavy teo anelanelan'ny 20 sy 24 taona no efa nanambady talohan'ny nahafenoany 18 taona, ary ny 14 isan-jato no nanambady talohan'ny faha 15 taonany, araka ny voalazan'ny antontam-baovao voaangon'ny UNICEF teo anelanelan'ny taona 2000 sy 2009. Araka ny nohamafisin'ny Mpitonandra teny manokana avy amin'ny Firenena Mikambana momba ny endrika fanandevozana moderina nandritra ny iraka notanterahiny teto an-toerana tamin'ny taona 2012, dia mbola olana tany amin'ny tanàna madinika maro ny fanerena zaza tsy ampy taona hanambady, satria misy zazavavy vao 10 taona dia efa terena hanambady. Nomarihiny fa "ireo izay iharan'ny fanambadiana nalamina toa izany dia matetika koa iharan'ny fanerena hiasa an-trano sy fanandevozana ara-nofo ihany." Nolianian'ny Fitondrana tamin'ny volana Desambra ny lalana iadiana amin'ny fanararaotana olona izay mamaritra sazy enim-bolana hatramin'ny roa taona an-tranomaizina sy/na mandoa lamandy 500.000 hatramin'ny 2.000.000 Ariary ho an'izay manery olona hanambady. Araka io lalàna vaovao io, ny fanararaotana zaza tsy ampy taona mba hoterena hanambady dia ahazoana sazy dimy hatramin'ny folo taona an-tranomaizina sy lamandy 2.000.000 hatramin'ny 10.000.000 Ariary.

MADAGASIKARA

Araka ny tatitra nataon'ny Mpitudra teny manokana avy amin'ny Firenena Mikambana tamin'ny taona 2013, dia mbola nitohy ny fanaovana ny “moletry” izay fampanambadiana zazavavy tsy ampy taona ho takalon’ny omby atolotra ho solom-bodiondry. Ao anatin’ny Moletry dia terena ilay zazavavy tsy ampy taona hanana fitondran-tena tsy misy kianina ao anatin’ny fanambadiana mandritra ny herin-taona, vanim-potoana fanandramana, raha tsy izany dia votsotra ilay solom-bodiondry nifanarahana. Mitady vady (matetika mety ho vao 12 taona) ho anjanany ny ray aman-drenin’ny zazalahy (matetika manodidina ny 15 taona), ka rehefa mifanaraka ny ray aman-dreny roa tonta dia karakaraina ny mariazy. Manao fifanarahana an-tsoratra ho an’ny herin-taona voalohany ireo ray amandreny roa tonta, ary azo halavaina izany fifanarahana izany. Raha miteraka izy mivady aorian’ilay herin-taona voalohany nefo foana ilay fanambadiana, dia ilay zazavavy—na ny reniny raha toa ka kely loatra izy—no tompon’andraikitra manabe ilay zaza teraka. Raha nanitsakitsaka an-dralehilahy kosa ilay tovovavy na tsy mahatody herin-taona ilay fanambadiana, dia averina ny solom-bodiondry ary misaraka tsy misy raorao ny roa tonta. Tsy maintsy manapitra ny herin-taona nifanarahana ilay vehivavy na sanatria iharan’ny fampijaliana aza, saingy raha izay no mitranga dia ampiana ny vola na firavaka atolotra ny ray aman-drenin’ilay tovovavy, mba hampitoniana azy ireo.

Nokianin’ilay Mpitudra teny manokana avy amin’ny Firenena Mikambana tao anatin’ilay tatitra navoakany tamin’ny taona 2013 ihany koa ny “valifofo,” na fanambadiana amboarina. Nomarihiny fa any amin’ny tanàna toa an’Ihorombe, any amin’ny foko Bara, rehefa feno 10 taona ny ankizivavy iray, dia atokana trano ary afaka mampiditra lehilahy ao aminy na tsy mangataka alàlana avy amin’ny lehilahy havany aza. Azon’ny lehilahy atao ihany koa ny maka ankizivavy fito taona na miangavy ny ray aman-drenin’ilay ankizivavy hitaiza azy mandrapahafenony 12 taona, fotoana andefasana azy any an-tranon’ilay ho vadiny.

Fomba sy fanao nentim-paharazana hafa mety hitera-doza: Maro ny fomba sy fanao nentim-paharazana sy manaraka ny kolon-tsaina nitarika fanararaotana aranofo ny vehivavy sy tovovavy.

Mbola nitohy tany amin’ny tanàna sasany ohatra ny fomba atao hoe “Tsenan’ampela”. Raha vao feno 13 taona ny tovovavy dia mamonjy tsenan’omby ka manao izay hanintonana tompon’omby ary manao adivarotra ho an’ny “fanambadiana,” izay mety haharitra indray alina na mandritra ny fotoanan’ny tsena (Zoma hatramin’ny Alatsinainy), araka ny tatitra tamin’ny taona 2013 nataon’ny Mpitudra teny manokana avy amin’ny Firenena Mikambana mikasika ny endrika isehoan’ny fanandevozana ankehitriny. Tamin’ny ankapobeny dia

MADAGASIKARA

10.000 Ariary isan’alina no nomena ny tovovavy manao izany, dia mody izy ireo rehefa mirava ny tsena.

Fanararaotana mamoa-fady atao amin’ny zaza tsy ampy taona: Amin’ny ankapobeny dia melohina roa hatramin’ny dimy taona an-tranomaizina sy lamandy mety hahatratra 10 tapitriza Ariary ny fampiasana sy fampirisihana olona hivarotena. Araka ilay lalàna vaovao iadiana amin’ny fanararaotana olona nolaniana tamin’ny volana Desambra, ny fampiasana sy fampirisihana zaza latsaky ny 18 taona hpivaro-tena, ny fanararaotana mamoa-fady atao amin’ny zaza latsaky ny 15 taona – sy ny fanararaotana zaza latsaky ny 18 taona hahazoana tombony dia samy melohina amin’ny “asa an-terizovona” avokoa. Na ny fehezan-dalana mifehy ny heloka bevava, na ny lalàna miady amin’ny fanararaotana olona dia samy miresaka momba ny sary sy horonan-tsary mamoafady, ka voalaza mazava fa sazy roa hatramin’ny dimy taona an-tranomaizina ary lamandy mety hahatratra 10 tapitriza Ariary no miandry izay mahavita izany. Mahalana anefa no nampiharin’ny fitondrana ireo andinin-dàlana ireo. Tsy voafaritra ihany koa ny taona ambany indrindra ho an’ny fahalalahana hiray ara-nofo.

Mbola olana goavana ny fanararaotana ara-nofo ny ankizy, izay indraindray ahitana firaisansa tsikombakomba ataon’ny ray aman-dreny. Ny tena nampisongadina izany indrindra dia tao Antananarivo sy tany amin’ny tanàna amoron-tsiraka toa an’i Toamasina, Nosy Be, Diego Suarez ary Mahajanga. Nandritra ny iraka nataony tamin’ny taona 2013 teto Madagasikara, dia nofaritan’ny Mpitontra teny manokana avy amin’ny Firenena Mikambana fa “mitaky fandraisana andraikitra haingana” ny “firongatry” ny fivarotan-tena ataon’ny zaza tsy ampy taona sy fizahan-tany mamoafady manerana ny firenena.

Tamin’ny taona 2013 ny Fikambanana tsy miankina *Ending Child Prostitution and Trafficking* (ECPAT) miasa eto Madagasikara dia naharakitra an-tsoratra zaza tsy ampy taona niisa 1.132 nivaro-tena tao Antananarivo; Maherin’ny ampahatelony amin’izy ireo no nilaza fa nandritra ny taon-dasa no tafiditra tao amin’ny fivarotan-tena. Nitatitra ihany koa io fikambanana tsy miankina io fa ny ankamaroan’ny ankizy mivaro-tena any Mahajanga sy Nosy Be dia teo anelanelan’ny 13 sy 15 taona no nanao firaisansa ara-nofo voalohany. Ny 40 isan-jaton’izy ireo dia teo am-pivarotan-tena no nanaovany firaisansa ara-nofo voalohany, ary ho an’ny maro dia mahafantatra tsara izany fidiram-bolany izany ny ray aman-dreniny.

Misy ny tovovavy avy any ambanivohitra tonga miasa an-trano eto an-drenivohitra no iharan’ny fanararaotana sy fanolanana ataon’ny mpampiasa azy. Izay miala amin’ny asa noho ny antony toa izany matetika dia tsy mahazo karama. Koa mba

MADAGASIKARA

tsy hodian'izy ireo tānam-polo any amin'ny tanàna nihaviany, dia aleony mijanona eto an-drenivohitra ary mivaro-tena.

Maherin'ny 450 ireo tamba-jotra nosahanin'ny Ministeran'ny Mponina sy ny raharaha sosialy nanerana ny faritra 22 natao hiarovana ny ankizy tsy hiharan'ny fanararaotana sy fanambakana. Niara-niasa tamin'ny UNICEF ny ministera hamantarana ireo ankizy niharan'izany heloka izany sy hahazoana antoka fa mahazo ny fitsaboana ara-pahasalamana sy fikarakarana ara-tsaina sy ara-tsosialy ilainy ireo ankizy ireo. Tao anatin'ny fiaraha-miasa tamin'ny ministeran'ny fitsarana sy ny mponina ary ny zandarimaria no nanofanan'ny UNICEF ny mpitandro filaminana sy mandray anjara hafa tany amin'ireo faritra nokendrena tamin'ny fiarovana ny zon'ny ankizy.

Famonoana zaza nateraka na famonoana zaza vao teraka ka manana hasembanana: Hita tamin'ny tatity ny mpanao gazety nandritra ny taona ny fahitana fatin-jazamenavava nisy nanary tany anaty tatatra sy teny amin'ny dabampako. Misy fady nentim-paharazana any amin'ny faritra atsimo-atsinanana ho an'ny miteraka kambana izay vao maika nanamafy ilay olana ihany koa.

Ankizy nafindra toerana: Na dia voararan'ny lalàna aza ny fandaozana zaza tsy ampy taona, dia mbola nisongadina io olana io. Vitsy ireo toerana azo antoka nahafahana nandray ireo zaza mpirenirenny, ary tamin'ny ankapobeny dia niezaka hatrany ny biraom-panjakana hametraka ny zaza nilaozan'ny ray aman-dreniny any amin'ny fianakaviana aloha. Maro ny ankizy napetraka tany amin'ny toerana mpitaiza kamboty tsy miankina sy tantanan'nty fiangonana, izay tsy tao anatin'ny rafitra arahin'ny fanjakana maso.

Hala-jaza eo amin'ny sehatra iraisam-pirenena: Madagasikara dia tsy nanao sonia ny Fifanarahana tao La Haye tamin'ny taona 1980 momba ny Endrika Sivily mahakasika ny Hala-jaza eo amin'ny sehatra Iraisam-pirenena.

Fanoherana ny Jiosy

Vitsy dia vitsy ny mpikambana amin'ireo fiaraha-monina Jiosy, ary tsy nisy tatitra mikasika ny hetsika na tranga maneho fankahalana ny Jiosy.

Fanondranana olona an-tsokosoko

Azo atao ny mamaky ny Tatitra momba ny fanararaotana olona navoakan'ny Departemantam-Panjakana ato amin'ity tranon-kala ity www.state.gov/j/tip/.

MADAGASIKARA

Ireo manana fahasembanana

Voararan'ny lalàna ny fanavakavahana ny olona manana fahasembananan'ny vatana sy ny saina, na dia tsy voaresaka manokana aza ny fahasembanan'ny retsi-pandrenesana sy ny fahasembanan'ny saina. Voafaritry ny lalàna tsara ny zò anànan'ny olona manana fahasembanana ary voalazan'ny lalàna ny tokony hananganana filankevi-pirenena sy isam-paritra hiaro ny zon'izy ireo. Voalazan'ny lalàna fa ny sembana dia manan-jo hahazo fitsaboana sy fanabeazana, hahazo fiofanana sy asa fivelomana; tsy voaresaka manokana ny mikasika ny fivezivezena an'habakabaka. "Ampirisihina" ny ivon-toerana fanabeazana hanao izay fanamboarana ilaina amin'ny foto-draftrasany mba handraisana ireo mpanjifa manana fahasembanana. Voalazan'ny lalàna ihany koa fa "Anjaran'ny fanjakana ny manamora araka izay azo atao ny lalana miditra any amin'ny biraom-panjakana, faritra natokana ho an'ny besinimaro ary ny fitateram-bahoaka mba handraisana ny olona manana fahasembanana."

Tsy dia nampihatra ireo zo ireo anefa ny manam-pahefana, ary nijanona ho antaratasy ihany ilay lalàna mitaky ny fanamorana ny fidiran'ny sembana amin'ny trano iray. Araka ny fanadihadiana lalina nampanaovin'ny fikambanana tsy miankina iray, dia samy tsy tafiditra ao anatin'ny rafi-dalàna ankehitriny misahana ny zon'ny olona manana hasembanana ny lohahevitra fototra toy ny fahafahana miditra amin'ny birao, ny fahavitan-tena, ny fahafahan'ny tsirairay mivezivezy, ny fitovian-jo, ny fahafahana manatona ny rafi-pitsarana, ny fahafahana mandray anjara amin'ny fainan'ny fiaraha-monina sy ny politika—ankoatry ny zo manokana tokony ho an'ny vehivavy sy ny ankizy manana fahasembanana.

Voafetra ihany koa ny fahafahan'ny sembana mandranto fianarana noho ny tsy fisian'ny foto-draftrasa mifanaraka amin'ny ilain'izy ireo, ny toeram-pampianarana na mpanabe manokana ho azy ireny. Na izany aza anefa, dia nambaran'ireo mpiaro ny zon'ny olona manana fahasembanana fa mihoatra ny 60 ny isan'ny kilasy mandray ankizy manana fahasembanana, isan'izany ny manana fahasembanan'ny saina, manerana ny nosy. Nisy ihany koa manam-pahefana ifotony nanampy mpianatra sasany manana fahasembanana nandritra ny fanadinana bakalorea.

Mora nianjadian'ny fanavakavahana kokoa ny olona manana fahasembanana eo amin'ny tontolon'ny asa (jereo ny Fizarana 7.d.). Mora ianjadian'ny heloka bevava ihany koa izy ireo, indrindra ny fanararaotana mamoa-fady. Tamin'ny

MADAGASIKARA

volana Martsa ohatra dia notaterin'ny mpampahalala vaovao fa nisy lehilahy tany Manahoro nikasa hanolana vehivavy manana fahasemban-tsaina.

Nisy olona manana fahasembanana sasany tsy narisika handatsa-bato nandritra ny fifidianana filoham-pirenena sy solom-bavam-bahoaka tamin'ny taona 2013 rehefa hitany fa mety hanahirana ny fidirany ao amin'ny birao fandatsaham-bato.

Anisan'ny nanakivy azy ireny ny fisian'ny tohatra, tany tsy marin-drano tsara, lavadavaka sy ny tahotry ny hilahatra ela be. Voalazan'ny fehezan-dalàna momba ny fifidianana fa ny olona manana fahasembanana dia tsy maintsy ampiana handatsa-bato, saingy tsy misy andalana hafa miresaka momba ny fikarakarana ireo mpifidy manana fahasembanana. Na dia tsy mazava tsara aza ilay lalàna, dia nitatitra ireo mpanara-maso avy amin'ireo vondron'ny olona manana fahasembanana fa nandritra ny fifidianana tamin'ny volana Oktobra dia nisy ny fepetra nanampiana ireo mpifidy manana fahasembanana isan-karazany tany amin'ny biraom-pifidianana marobe, ary afaka nitondra izay olona tiany hanampy azy handatsa-bato izy.

Ny Ministeran'ny Mponina no tompon'andraikitra amin'ny fiarovana ny zon'ny olona manana fahasembanana. Nanao ezaka maro ny fitondrana hanatsarana ny fiainan'ireo manana fahasembanana. Ohatra tamin'izany ny nanendren-dRtoa Eleonore Johasy, Minisitry ny mponina sy ny fiahiana sosialy, mpanolo-tsaina mikasika ny zon'ireo manana hasembanana mba hanolo-tsaina azy eo amin'io sehatra io. Teo ihany koa ny fiaraha-miasa tamin'ny Handicap International nahafahan'ny mpitondra isam-paritra nandray anjara mavitrika tamin'ny fandaharana fampandrosoana any an-toerana. Vokatr'izany dia nisy ny fanatsarana nisongadina teo amin'ny fahafahan'ny olona manana fahasembanana miditra any amin'ny tsena any Toamasina sy Mahajanga.

Ireo vitsy an'isa ara-pihaviana/ara-pirazanana/ara-poko

Tsy nisy azo nantsoina hoe maro an'isa ny iray tamin'ireo foko 18 eto Madagasikara. Nahitana teratany indo-pakistanais, kaomoriana, sy sinoa vitsy an'isa ihany koa ny firenena. Samy manan-danja eo amin'ny fandraisana mpiasa avokoa -- ary nisy nanararaotra teo amin'ny tontolon'ny politika – ny resaka foko nihaviana, ny firazanana, sy ny firaisan-kina isam-paritra. Ny tantara naharitra teo amin'ny fanafihan'ny tafika sy ny fanjakazakan'ny foko tao afovoan-tany izay taranaky ny Aziatika indrindra ny Merina teo amin'ny lafiny politikateo anatrehan'ireo foko tany amin'ny morontsiraka (taranaka Afrikana) dia isan'ny niteraka fihenjanana teo amin'ireo olom-pirenena avy ao afovoan-tany sy ny avy any amorontsiraka, indrindra teo amin'ny sehatry ny politika.

MADAGASIKARA

Herisetra sy fanavakavahana ary endrika fanararaotana hafa nohon'ny fironana eo amin'ny firaisansa ara-nofo ary fanavahana ny lehilahy sy vehivavy

Voalazan'ny lalàna fa mahavoasazy an-tranomaizina roa hatramin'ny dimy taona sy onitra roa hatramin'ny 10 tapitrisa Ariary ny fitondran-tena "tsy mendrika na manohitra ny natiora eo amin'ny samy lahy na samy vavy latsaky ny 21 taona." Misy ireo mpikambana sasany amin'ny vondron'ny LGBT voalaza fa tsy mahalala ny mety hahavoasambotra azy noho ny "fanodinkodinana zaza tsy ampy taona," ary nisy tamin'izy ireo no voasambotra noho izay antony izay, na dia tsy nisy antontan'isa ofisialy aza. Nisy koa nandritra ny taon-dasa ireo LGBT sasany izay voasarika hanao firaisansa ara-nofo tamin'ny olona tsy ampy taona izay nahafantatra ny lalàna saingy nikendry ny hanery azy ireo handoa volabe.

Tsy misy andininy manokana ao amin'ny lalàna manohitra ny fanilikilihana mianjady amin'ny LGBT. Tsy misy lalàna manokana misakana ny olona sady lahy no vavy hifidy na ho lahy izy na ho vavy.

Nisy tatintra nilaza fanilikilihana nataon'ny manam-pahefana sy manam-pahefana ifotony, indrindra ireo mpampihatra lalàna, izay nanararaotra ara-nofo ny LGBT na tsy niaro azy ireny tamin'ny herisetra nataon'ny fiaraha-monina. Nisy ihany koa tompon'andraikitra eny anivon'ny fahalamana voalaza fa tsy nety nandray LGBT na tsy nanaja ny fifanarahana mikasika ny tsiambaratelon'ny asa maha-mpitsabo.

Tsy dia firesaka eto amin'ny firenena ny safidin'ny olona momba izany firaisansa ara-nofo sy maha-lahy na maha-vavy izany, satria amin'ny ankapobeny ny olona dia manaiky tsy sazoka na maneho tsy fankasitrhana mahery vaika mihitsy, indrindra manoloana ireo lehilahy manova endrika manao asa fivarotan-tena. Niatrika fanilikilihana sy fanavakavahana goavana avy amin'ny fiaraha-monina ity vondron'olona ity, mazàna aza dia avy amin'ny fianakaviany ihany, indrindra any ambanivohitra. Maro amin'izy ireo no nolavin'ny havany ary tsy navela hiditra am-pasan-drazana. Eo amin'ny tontolon'ny asa indray dia miatrika sakana maro ireo lehilahy manambady lehilahy sy ireo sady lahy no vavy, rehefa mitady asa.

Tamin'ny 17 May dia nanao valan-dresaka ho an'ny mpanao gazety ny vondron'ny LGBT ho fanamarihana ny Andro Iraisam-pirenena hiadiana amin'ny fankahalana ireo lahy samy lahy na vavy samy vavy mifanambady, na ireo manova ny tenany ho sady lahy no vavy. Nitatitra ny mpanao gazety nandritra ny taona fa nisy herisetra nihatra tamin'ny mpampanova tena, ary voamarika fa matetika ireo ao

MADAGASIKARA

amin'ny vondron'ny LGBT --indrindra ireo manova tena ho sady lahy no vavy--no malaina hitatitra ny herisetra toa izany amin'ny manam-pahefana. Voalaza fa ny LGBT monina ao Toamasina, Taolagnaro, Toliara, Morondava, ary latsak'izany kokoa ny tao an-drenivohitra, no tena niharan'ny herisetra sy fanavakavahana.

Fanilikilihana ireo voan'ny VIH sy SIDA

Niharan'ny fanavakavahana sy fanilikilihana ireo mitondra ny tsimokaretina VIH/SIDA, indrindra avy amin'ireo tompon'andraikitra eo amin'ny sehatry ny fahasalamana. Voalazan'ny lalàna fa manan-jo hahazo fitsaboana maimaim-poana ireo olona mitondra ny tsimokaretina, ary voalaza mazava koa ny sazy ho an'izay manavakavaka na manilikilika ny olona mitondra ireo aretina ireo. Ankoatry ny Vaomieram-pirenena miady amin'ny SIDA eto Madagasikara, dia tsy nampihatra lalàna an-tsakany sy an-davany ireo andrim-panjakana hafa, anisan'izany ny minisiteran'ny fahasalamana sy ny fitsarana.

Herisetra na fanavakavahana hafa eo amin'ny fiaraha-monina

Nitrangana fitsaram-bahoaka na tany an-tanàn-dehibe na tany ambanivohitra, anisan'ny anton'izany ny firongatry ny asan-jiolahy sy ny tsy fahatokian'ny vahoaka ny polisy sy ny fitsarana. Vahoaka maro no miara-mamono, midaroka, mandoro na koa mandratra olona ahiana ho nanao ratsy. Nandritra ny taona dia nihoatra ny 40 ny fitsaram-bahoaka nahafatesana olona notaterin'ny mpanao gazety. Tsy toy ny tamin'ny taon-dasa, fa nisy indraindray ire ony fisamboran'ny manam-pahefana izay nandray anjara tamin'izany.

Tamin'ny 5 Febroary ohatra ny mponina tao Ambilobe no nandoro velona ny olona iray nahiana ho mpangalatra. Araka ny tatitra avy amin'ny mpanao gazety, dia olona efatra voalaza fa voarohirohy tamin'ilay fitsaram-bahoaka no nosamborina sy niatrika fitoriana.

Nitohy ihany koa ny herisetra teo amin'ny fiaraha-monina noho ny halatr'omby.

Tamin'ny volana May, taorian'ny halatr'omby nitranga dia tsy latsaky ny 22 ny isan'ny maty ary trano niisa 275 teo ho eo no main'ny afo nandritra ny fifanandrinana nahery vaika teo amin'ny tanàna kely atao hoe Ambatotsivala sy Andranondambo, tany amin'ny kaominina ambanivohitra Maromby, any amin'ny faritra atsimo. Mponina niisa maherin'ny 3.000 no voatery nandositra io toerana io, hoy ny mpanao gazety.

MADAGASIKARA

Fizarana 7 Zon'ny mpiasa

a. Ny zo hivondrona sy hanao fifampiraharaha

Voalazan'ny lalàna fa azon'ny mpiasam-panjakana sy ny tsy miankina atao ny manangana na mirotsaka ho mpikambana amina sendika izay tiany, ka tsy mila fahazoan-dalana mialoha na fepetra mihoam-pampana. Manana ny Fitsipi-dalàna mifehy azy manokana anefa ny mpiasam-panjakana sy ny mpiasa an-dranomasina. Tsy afaka manangana sendika ireo mpiasa ao amin'ny raharaha iankinan'ny ain'ny firenena, toy ny polisy sy ny miaramila ary ny mpamonjy hain-trano. Ny fehezan-dalàna an-dranomasina mifehy ireo mpiasa eo amin'ny sehatry ny ranomasina dia tsy ahitana andalana manokana miantoka ny zon'ny mpiasa hanangana sendika.

Voalazan'ny lalàna amin'ny ankapobeny fa azo atao ny lahasan'ny sendika ary mamela ny ankamaroan'ny mpiasa, isan'izany ireo mpiasan'ny orinasa afaka haba, hitokona. Na izany aza anefa dia voarara ny fitokonana raha toa ka mety hitarika “fanakorontanana ny fiainam-bahoaka,” na mety hitondra loza manantonanana ho an’ny ain’ny mponina, ny fiarovana azy na ny fahasalamany. Alohan’ny hitokonana dia tsy maintsy andraman’ny mpiasa avokoa aloha ny fampihavanana sy ny fanelanelanana, izay mety haharitra valo volana hatramin’ny roa taona sy tapany. Manan-jo hitokona ny mpiasa amin’ny “sehatra iankinan’ny ain’ny firenena” (tsy voafaritry ny lalàna) toy ny mpitsara, saingy voafetra ihany izany zò izany. Takian’ny lalàna izy ireo hametraka fiandraiketan-draharaha farafahakeliny ho an’ny mponina mandritra ny fitokonana, ary tsy maintsy mampilaza mialoha ny mpampiisa azy. Hita ao amin’ny fehin-dalàna momba ny asa ihany koa ny lamandy sy/na sazy am-ponja ho an’ireo “nampirisika sy nitarika fitokonana tsy ara-dalàna,” na tao anatin’ny filaminana aza izany fitokonana izany.

Voararan’ny lalàna ny fanavakavahan’ny mpampiisa nohon’ny maha-mpikambana amin’ny sendika. Raha sanatria misy hetsika anenjehana ny sendika, dia azon’ny sendika na ny mpikambana ao aminy atao ny mitory ny mpampiisa eny amin’ny fitsarana. Tsy misy anefa fiarovana voalazan’ny lalàna ho an’ireo mpiasam-panjakana sy ny mpiasan’ny orinasa tsy miankina raha toa misy fanoherana, fanavakavahana na fitsabahana ataon’ny mpampiisa manoloana ny sendika. Tsy voaresaka ao amin’ny Fehezan-dalàna mifehy ny asa ny momba ny famerenana amin’ny asany indray ireo voaroaka noho ny raharahan’ny sendika.

Voalaza ao amin’ny lalàna ihany koa fa manan-jo hanao fifampiraharaha ireo mpiasa eo amin’ny sehatra tsy miankina, afa-tsy ny tantsambo. Tsy voaresaka ao amin’ny lalàna raha toa manana zo hanao fifampiraharaha ny mpiasa mpifindra

MADAGASIKARA

monina. Ny mpiasam-panjakana tsy mandray anjara amin'ny fitantanana ara-panjakana, toy ny mpampianatra any amin'ny sekolim-panjakana izay karamaina amin'ny alàlan'ny mpamatsy vola vahiny na ny FRAM, dia tsy afaka manao fifampiraharahana momba ny fepetra fampiasana azy. Nanambara anefa ireo solo-tenan'ny sendika fa ny misy fotoana tsy nampiharin'ny fitondrana ny lalàna manan-kery, anisan'izany ireo sazy sy onitra tokony hampiharina, ary mitarazoka loatra ny lamina fampiakarana fitsarana ambony. Mora kokoa ny fanajana sy fampiharana ny zo momba ny fifampiraharahana any amin'ireo orinasa iraisam-pirenena lehibe, toy ny orinasa miasahana fifandraisan-davitra na ny banky ohatra. Voalaza fa mananosarotra kokoa ny fampiharana ireo zo ireo any amin'ireo orinasa afak'aba na ireo orinasa madinika kokoa eto antoerana. Nitatitra ireo solo-tenan'ny sendika fa matetika ny mpiasa any amin'ny orinasa toa izany no tsy marisika hanao fangatahana, sao iharan'ny valifaty. Noho ny fihombon'ny fahantrana taorian'ilay fanonganam-panjakana tamin'ny taona 2009 mantsy dia nihasarotra ny mahita asa, koa tsy dia mahasahy loatra ny mpiasa hanao zavatra mety hahavery asa azy.

Voalazan'ny lalàna fa ny sendika dia tsy natao hiankin-doha amin'ny fitondrana na antoko politika eo am-panatontosana ny asany, ary voahaja izany tamin'ny ankapobeny. Tsy toy ny tamin'ny taon-dasa, fa tsy nisy intsony tatitra nikasika tsy fanajana ny ny lalàna mifehy ny asa nataon'ny orinasa mpianto-drahahaha ho an'ny orinasa vaventy mpitrandraka harena an-kibon'ny tany. Manizingizina ireo fivondronan'ny mpiasa amin'ny ankapobeny fa nahatonga ny fiainan'ny mpiasa maro ho tsizarizary ny fisian'ireo orinasa mpianton-drahahaha ireo. Milaza ihany koa ireo solontenan'ny sendika fa nisy fomba mangingina nandraman'ny mpampiassa nanovana ny fomba fijerin'ny sendika, ka matetika tsy nahafahan'ny mpiasa nivondrona na nanakihana ny tontolo tsizarizary ao amin'ny toerampiasana.

Mateti-pitranga ny fitokonana nandritra ny taona – anisan'izany ny fitokonan'ny mpampianatra FRAM; oniversite; mpiasan'ny JIRAMA; ary ny mpiasan'ny orinasam-panjakana mpitatitra an'abakabaka. Tsy voatery ho niompana tamin'ny tontolon'ny asa mivantana foana ireny hetsika ireny. Tsy nisy tatitra mikasika fandrahonana na valifaty nataon'ny manam-pahefana, saingy nisy manam-pahefana nilaza fa mety ho “fanakorontananana” no tanjona tamin'ireny fikotonana ireny, taorian'ny nahavoafidy ny fitondrana vaovao.

Nanamarika ny solo-tenan'ny mpiasa sasany fa maro ny fifampidinhana nihisatra na nihantona, saingy tsy nisy tatitra manokana nilaza fa nisy mpampiassa tsy nety nifampirahahaha, na nifampirahahaha ihany saingy tsy tamin'ny sendika

MADAGASIKARA

nofidian'ny mpiasa, na koa nanavakavaka izay mpiasa manan-jo hanao fifampiraharahana teo am-pandraisana mpiasa. Nisy ny fifarahana vita sonia taorian'ny fifampiraharahana, indrindra tany amin'ny orinasam-panjakana.

Vokatr'ilay lalàna mifehy ny orinasa afak'aba tamin'ny taona 2008 dia nihena ny zon'ny mpiasa, satria tao azon'ireo orinasa afak'aba atao ny mampihatra lalana mifehy ny asa tsy mitovy amin'ny fehezan-dalana mifehy ny asa manan-kery eto amin'ny firenena. Mety ho hafa ny fifarahana arak'asa any amin'ny orinasa afaka haba, indrindra mikasika ny faharetany, ny fandrarana ny vehivavy tsy hiasa amin'ny alina, ary ny famerana ny ora fanampiny iasana.

b. Fandrarana ny asa an-tery

Voararan'ny lalàna ny asa an-tery, saingy olana hatrany izy io ho an'ny ankizy eo amin'ny sehatra tsy ara-dalana. Mbola mahazo vahana ihany koa ny asa an-tery nohon'ny fampiharana ny Dina, fifarahana tsotsotra ho fandoavana trosa na fanonerana ratsy natao. Ho an'ny fiaraha-monina sasany dia fampiasa andavanandro ny Dina sady fomba mahavantana amin'ny famahana disadisa na fanefana trosa. Mahazo vahana hatrany izany fomba fanao izany satria tsy nahomby tamin'ny fampiharana ny lalàna ny manam-pahefana. Ho fanakiviana ny olona amin'io sehatra io dia nandany an-tsokosoko Nolanian'ny Antenimiera tamin'ny volana Desambra lalàna vaovao hiadiana amin'ny fanararaotana olona izay mamaritra mazava kokoa ny fanararaotana olona, ka isan'izany ny asa an-tery sy ny sazy mifanaraka aminy.

Azo jerena koa ny *Tatitra isan-taona momba ny fanararaotana olona*, navoakan'ny Departemantam-panjakana, ao amin'ny www.state.gov/j/tip/.

c. Fandrarana ny fampiasana zaza tsy ampy taona sy ny taona farafahakeliny ahafahana miasa

Voafaritry ny lalàna ny fepetra ho an'ny fampiasana zaza tsy ampy taona, voafaritra ao koa ireo endrika ratsy indrindra isehoan'ny fampiasana zaza tsy ampy taona, tanisaina ao ny sazy ho an'ny mpampiasa, ary voafaritra ao ireo rafitra ara-panjakana ho fampiharana izany rehetra izany. Voafaritra ho 15 taona ny taona farafahakeliny ahafahana miasa. Araka ny lalàna dia mahazo miasa hatramin'ny adiny valo isan'andro na 40 ora isan-kerinandro ny ankizy, ary tsy mahazo manao ora fanampiny. Voararan'ny lalàna ny fampiasana ankizy latsaky ny 18 taona amin'ny alina na any amin'ny toerana mety hitera-doza ho an'ny fahasalamany, ny fiarovana azy na ny fisainany. Tsy maintsy asian'ny mpampiasa 12 ora hialan-

MADAGASIKARA

tsasatra eo anelanelan'ny fotoam-piasana roa. Isan'ireo fepetra takian'ny fitsipika mifehy ny fitandroana ny fahasalamana sy ny fiarovana ny aina ny fahazoan-dalana avy amin'ny ray aman-dreny sy ny fizaham-pahasalamana ataon'ny mpitsabo alohan'ny handraisana mpiasa.

Tsy nampiharin'ny fitondrana an-tsakany sy an-davany ny lalàna. Tompon'andraikitra amin'ny fampiharana ireo lalàna mifehy ny fampiasana zaza tsy ampy taona ny Ministeran'ny Asam-panjakana. Ny Ministera ihany koa no nitantana sy nanome famatsiana mitentina 30.620\$ ho an'ny Centre Manjary Soa tao Antananarivo, izay nikarakara zaza tsy ampy taona niisa 30 niharan'ny fanararaotana amin'ny alalan'ny asa sy amin'ny alalan'ny fivarotan-tena. Tsy nahazo fiofanana manokana momba ny famantarana fampiasana zaza tsy ampy taona ireo mpanara-maso avy amin'ny Ministera, hany ka sasotra ny nanara-maso sy nampihatra ny lalàna momba ny fampiasana zaza tsy ampy taona. Izy ireo ihany koa dia tsy nisahana ny sehatra tsy ara-dalàna izay mivelatra kokoa nefá nahitana fampiasana zaza tsy ampy taona.

Olana nahenika ny firenena ny fampiasana zaza tsy ampy taona. Nanohy nandray ankizy, isan'izany ireo niharan'ny fanararaotana olona ireo Ivon-toerana tantanina fikambanana tsy miankina amin'ny fanjakana tao Antananarivo, Toamasina ary Toliara. Ny ankizy any ambanivohitra dia matetika miasa any amin'ny fiompiana sy fambolena, jono sy fiandrasana biby fiompy; fa ireo ankizy any an-drenivohitra kosa dia nanao asa toy ny mpiasa an-trano, mpitaona entana amin'ny sarety, mpanao varo-madinika, mpamaky vato kely, fitrandrahana vatosoa, mpiasa any amin'ny trano fissetroana na mpangataka. Nisy koa ireo ankizy niasa tany amin'ny sehatry ny lavanilina, famokarana sira, fanjonoana, fihazana an-dranomasina ary ny famokarana makamba. Misy amin'izy ireo koa no niharan'ny fanodinkodinana ho amin'ny asa an-tery, anisan'izany fivarotan-tena ataon'ny zaza tsy ampy taona.

Jereo ihany koa ny *Antontam-baovao momba ireo endrika ratsy indrindra isehoan'ny fampiasana zaza tsy ampy taona navoakan'ny Departemantan'ny Asa Amerikana, ao amin'ny www.dol.gov/ilab/programs/ocft/tda.htm.*

d. Fanavakahana eo amin'ny tontolon'ny asa

Voarara'ny lalàna momba ny asa ny fanavakahana noho ny firazanana, maha-lahy na maha-vavy ary ny fahasembanana ao amin'ny toeram-piasana, nefá mbola mametraka olana hatrany fanavakahana. Niharan'ny fanavakahana ireo manana fahasembanana sy ny LGBT, ary ny vehivavy dia mbola niharan'ny fanavakahana teo amin'ny karama raisina any amin'ny sehatra sasany, na dia

MADAGASIKARA

nisy fivoarana ihany aza tato anatin'ny taona vitsy. Nandritra ny Fanombanana ankapobeny ara-potoana ho an'ny nosy tamin'ny volana Novambra anefa, dia nanambara ny fitondrana fa nampitomboina ny isan'ny mpanara-maso ny asa mba hamenoana ny banga eo amin'ny lamina fanombanana mikasika ny fanavakavahana mihatra amin'ny vehivavy, ary misy ny ezaka atao hampiroboroboana ny fitovian-jo eo amin'ny fandraisana mpiasa any amin'ny orinasa afaka haba.

e. Fepetra azo ekena any amin'ny toeram-piasana

Tamin'ny 1 Martsa, ny karama farany ambany isam-bolana dia nitentina Ariary 124.243 Ariary ho an'ny mpiasa ivelan'ny fiompiana sy fambolena ary Ariary 126.000 ho an'ireo miasa eo amin'ny sehatry ny fiompiana sy fambolena. Araka ny tarehimarika ofisialy dia Ariary 535.603 isan'olona isan-taona, na Ariary 44.633 isam-bolana isan'olona ny tarehimarika farany ambany hamaritana ny fahantrana.

Efapolo ora isan-kerinandro ny ora fiasana ho an'ny orinasa ivelan'ny fiompiana sy fambolena sy ny orinana miandraiki-drahraha, ary 42,5 ora izany ho an'ny sehatry ny fiompiana sy fambolena. Voafetran'ny lalàna ho 20 ora isan-kerinandro ihany ny ora azon'ny mpiasa iasana ivelan'ny ora ara-dalàna, raha 2 andro sy tapany isam-bolana kosa ny andro fialan-tsasatra nefo andraisan-karama. Raha toa ka nihoatra ny fetra ara-dalàna ny fitambaran'ny ora niasana (2.200 ora isan-taona eo amin'ny sehatry ny fiompiana sy fambolena ary 173,33 ora isam-bolana eo amin'ny sehatra hafa), dia voalazan'ny lalàna fa tsy maintsy mandoa ny mari-bola amboniny araka ny voafaritry ny didy hitsivolana momba ny fehezan-dalàna momba ny asa ny mpampiasa, ary voalaza ao mihitsy ny mari-bola tsy maintsy aloa. Raha mihoatra ny adiny dimy ny ora mila iasana amboniny, ankoatry ny 40 ora isan-kerinandro voafaritry ny lalàna, dia teren'ny lalàna ny mpampiasa hangataka alàlana manokana avy amin'ny mpanara-maso ny asa alohan'ny hitakiana ora amboniny amin'ny mpiasa. Tsy azo atao ny miasa mihoatra ny 20 ora isan-kerinandro ambonin'ny ora fiasana ara-dalàna. Mihatra amin'ny mpiasa rehetra ny lalàna, na dia andraikitry ny mpanara-maso ny asa aza ny mamaritra ny karazana asa azo tontosaina amin'izany alàlana izany.

Ny Fitondrana no mamaritra ny fitsipika sy ny fenitra momba ny fiarovana ny ain'ny mpiasa sy ny fahalavorarian'ny toeram-piasana. Na izany aza anefa, tsy voalaza ao amin'ny fehezan-dalàna momba ny asa ny sazy ho an'izay tsy manaja izany fepetra izany, ny hany voaresaka ao dia ny fanaraha-maso sy fanamarinana tsy maintsy ataon'ny mpanara-maso mialoha ny hisokafan'ny orinasa iray. Ny mpiasa, anisan'izany ny mpiasa vahiny na mpifindra monina, dia manan-jo mazava

MADAGASIKARA

handao toeram-piasana mampidi-doza iray ka tsy hatahotra ny ho voaroaka, saingy tsy maintsy mampahafantatra ny lehibeny izy aloha. Nanamarika ireo mpiaro ny zon'ny mpiasa fa nisy ireo fenitra napetraka efa tamin'ny fotoana nahazoana ny fahaleovan-tena, hany ka efa tena nilaozan'ny toetr'andro tanteraka, indrindra miakasika ny loza mitatao ho an'ny fahasalamana sy ny fahafahana mamita ny asa, ary ny sokajin-karama sy andraikitra ao amin'ny orinasa. Tsy nisy ezaka ho fampiharana ny lalàna teo amin'ny sehatra tsy ara-dalana, izay mivelatra kokoa.

Ny Ministeran'ny Asam-panjakana sy ny Asa no tompon'andraikitra amin'ny fampiharana ireo fepetra ho an'ny fampiasana sy karama farany ambany voalaza ao amin'ny Fehezan-dalàna mifehy ny asa, saingy nisy fotoana tsy izay no nitranga. Nanana mpanara-maso am-perin'asa manodidina ny 100 ny Ministera, ary nisy mpanara-maso 10 hafa kosa mbola manaraka fanofanana hanampy azy ireo aoriana. Ny fanaraha-maso ny fanajana ny fenitra teto an-drenivohitra ihany anefa aloha no tena voarakotr'ireo mpanara-maso ara-dalana na dia notohizan'ny ministera aza ny ezaka hanofanana mpanao fanadihadiana amboniny, tao anatin'ny fiaraha-miombon'antoka tamin'ny Birao Iraisam-pirenena misahana ny Asa. Nanao fanadihadiana ny CNAPS ary namoaka tatitra momba ny fahalavorarian'ny toeram-piasana, ny aretina mety hitranga sy ratra mpahazo ny mpiasa any amin'ny toeram-piasana. Ankoatry ny fampiakarana ny karanma farany ambany sy ny fanaovana fisafioana izay tsy mbola ampy, dia tsy nisy ezaka manokana nataon'ny manam-pahefana ankehitriny nandritra ny taona ho fisorohana ny fandikan-dalàna sy hanatsarana ny karama na ny fepetra ho an'ny fampiasana.

Fahita matetika any amin'ny sehatra ara-dalàna sy ny asa an-trano ny fandikana ireo fenitra momba ny karama, ny fiasana ambonin'ny ora ara-dalàna na ny fiarovana sy ny fahasalamana, satria maro ireo mandray karama latsaky ny karama farany ambany indrindra sy ireo miasa mandritra ny ora marobe. Na dia fantatry ny ankamaroan'ny mpiasa aza ny karama farany ambany tokony horaisiny, dia mazàna no tsy nandoa karama arak'io fetra io ireo mpampiisa. Manjary manaiky karama ambany ny mpiasa noho ny hamaroan'ny tsy an'asa sy ny halalin'ny fahantrana. Matetika ny mpampiisa no mitaky amin'ireo mpiasany sasany hiasa mandra-pahatratra ny tanjona nasaina notratrarin. Indraindray aza dia sady tsy voatana an-tsoratra no tsy nandraisam-bola ireny ora nihoatra ireny. Misy fotoana tsy voahaja ny zo hiala amin'ny toeram-piasana mety hampidi-doza.

Tamin'ny ankapobeny dia nankato ny lalàna momba ny asa ireo orinasa afak'aba, satria maro ireo orinasa vahiny mpanondrana entana no nitaky fepetra manara-penitra hamitana ny asa araka ny voalazan'ny lalàna eto an-toerana alohan'ny hanaovana sonia fifanarahana amin'ny orinasa afak'aba. Nitatitra ireo vondron'ny

MADAGASIKARA

mpiasa sasany fa tato anatin'ny taona vitsivitsy izay dia niova ho lasa isaky ny asa vita no nandoavana ny karama raha isan'ora taloha ka nisy fiantraikany ratsy teo amin'ny tombo-tsoan'ny mpiasa eny anivon'ny orinasa mpamokatra fitafiana izay vehivany ny ankamaroany. Natao hampitombo haingana ny vokatra vita io fepetra io, saingy voalaza fa nitarika fitomboan'ny loza mifandraika amin'ny asa ary nisy fiantraikany ratsy teo amin'ny fahasalamman'ny vehivavy. Vokany dia vehivavy maro no nambara fa nanjary tsy nahazo nanao ireo asa ireo intsony raha tsy mbola feno 40 taona akory